HRVOJE MOROVIĆ

IZ KORESPONDENCIJE JURJA BIANKINIJA, UREDNIKA »NARODNOG LISTA«

(U povodu 50. godišnjice smrti Jurja Biankinija)

Korespondencija koja se ovdje objavljuje dio je obimne građe iz ostavštine Biankinijeva suradnika u uredništvu zadarskog »Narodnog lista« Vinka Kisića (1879—1927), a koja je nakon Kisićeve smrti dospjela u splitsku Gradsku, sada Naučnu biblioteku. Iz te građe objavljen je do sada tek jedan dio, i to pisma Mihe Klaića[1] i Koste Vojnovića Jurju Biankiniju.[2]

Juraj Biankini je korespondenciju »Narodnog lista«, u kojoj je bilo ponajviše pisama suradnika toga lista iz doba Biankinijeva urednikovanja, tj. iz razdoblja od 1871. do 1918. godine, ljubomorno čuvao »kao svetinju« i ostavio ju je »u amanet« svom mlađem suradniku. Tu je, pisao je on, »živa povjest, prvi povjestnički izvor, odraz razvitka narodnog preporoda u Dalmaciji i njegovih prvih najzaslužnijih zatočnika«.[3]

Vinko Kisić je u Jubilarnom broju »Narodnog lista« god. 1912. istakao značenje ove korespondencije, citirajući odlomke pojedinih pisama zbog njihove važnosti za razumijevanje političkih prilika onoga vremena. Međutim, najvažniji dio te korespondencije, pisma Mihovila Pavlinovića, do kojih je najviše držao Biankini, nije ustupio Kisiću, pa su ta pisma najvjerojatnije propala zajedno s Biankinijevim privatnim arhivom i rukopisima za vrijeme posljednjeg rata.

[1] H. Morović, Pisma Miha Klaića uredniku »Narodnog lista« Jurju Biankiniju. Radovi JAZU Zadar, sv. VI—VII, str. 273—307, Zagreb 1960.

[2] Isti, Pisma Koste Vojnovića Jurju Biankiniju, uredniku »Narodnog lista«. Izdanje Historijskog Arhiva u Splitu, sv. 6, str. 233—256, Split 1967.

[3] Jubilarni broj »Narodnoga lista« (Il Nazionale) 1862—1912, Zadar 1912, str. 3.

Ova prepiska prati i ilustrira Biankinijevu djelatnost kao urednika glavnog glasila Narodne stranke u Dalmaciji od samog početka njegova rada na uredništvu »Narodnog lista«. Poznato je iz pisanja samog Biankinija[4] kako je došlo do Biankinijeva izbora za novog urednika toga lista s 80. brojem od 7. X 1871. godine, te koje je sve teškoće i zapreke imao svladati novi urednik da bi konsolidirao stanje lista i od njega stvorio za ono doba moderan list po uzoru na ondašnje vodeće evropske dnevnike.

»Narodni list« je nakon pobjede Narodne stranke godine 1870. postao glavni list, a »Il Nazionale« njegov sve skromniji dodatak, koji je 1885. god. sasvim iščezao.

U ovoj prilici objavljuje se prvi dio sačuvane prepiske »Narodnog lista«. Ona obuhvaća prvo razdoblje novinarskog i javnog djelovanja Jurja Biankinija, koje je najuže povezano uz redakciju i život »Narodnog lista«, a trajalo je do ulaska Biankinijeva u parlamentarnu arenu godine 1891, kada je Biankini postao član Dalmatinskog sabora.

Bilo je to razdoblje sjajnih političkih pobjeda narodnog pokreta u Dalmaciji, ali i jakih trzavica u samoj Narodnoj stranci, kojoj su težak udarac zadala tzv. bečka petorica (Đuro Vojnović, Antonietti, Budmani, Danilo i Ljubiša), zastupnici Narodne stranke u Carevinskom vijeću i to zbog svoga oportunističkog stava u pitanju izravnih izbora. U srpnju 1875. god. došlo je do ustanka u Hercegovini i narodnjaci u Dalmaciji organiziraju odbore za prebacivanje bjegunaca. »Narodni list« poveo je akciju s parolom »Pomognimo jednokrvnoj braći« te je bio smatran glavnim glasilom pobunjenika.[5] U vezi s tom akcijom interesantna su Biankinijeva pisma francuskom dobrovoljcu kapetanu Barbieuxu, kao i pisma L. Montija, vojvode Ljubibratića, i Musića i drugih, pa pisma urednika talijanskog lista »Il Tempo« Roberta Gallija i urednika lista »Il Fanfulla« Luigija Cesanea.

Godine 1877. vodi se rat na Balkanu, povodom kojega su se budile velike nade u Rusiju, a god. 1878. Austrija je okupirala Bosnu i Hercegovinu i tim povodom se javno mišljenje u Dalmaciji podijelilo, a i u vodstvu Narodne stranke javljaju se različita mišljenja. Klaić je nasuprot Pavlinoviću i drugim narodnjacima bio skeptik u pogledu austrijske politike u Bosni, smatrajući da će aneksija biti u prilog Nijemaca i Mađara, a ne Hrvata, kao što je to Pavlinović vjerovao. U povodu smrti talijanskog kralja Viktora Emanuela splitski narodnjaci (Bulat, Morpurgo, Jelić i Šimunić) reagiraju na pisanje »Narodnog lista«, kao što je i Miho Klaić reagirao u svom pismu Biankiniju od 20. I 1878.[6]

[4] Jubilarni broj »Narodnoga lista« (Il Nazionale) 1862—1912, Zadar 1912, str. 2.

[5] J. Biankini, »Narodni list« i Hercegovačko-bosanski ustanak, Split 1925.

[6] H. Morović, Pisma Miha Klaića urednika »Narodnog lista«, n. d., str. 288.

Pisma što se ovdje objavljuju raspoređena su kronološkim redom, a u tekstovima su izvršene jedino najnužnije ortografske korekcije, pa se pisma objavljuju sa svim jezičnim i pravopisnim obilježjima.

U nastavku objavit će se ostatak ove Biankinijeve korespondencije iz razdoblja 1882—1915. godine, kojoj će se pridodati i dio sačuvan u arhivskoj ostavštini dra Ante Trumbića,[7] najbližeg Biankinijeva suradnika u tome razdoblju njegova političkog rada.

1.

1872 Andrija Matešan[8] *— Jurju Biankiniju*

Spalato, 12. II 1872.

Caro mio D. Zorzi!

Monsignor Vescove ti ringrazia delle note apposte all' articolo dei 7, corr(enti) da Spalato; e desidera che per quanto ulteriormente potrebbe essere scritto dell' Orazione Grubissich,[9] svritta in un momento infelice, tu sappia, che il medesimo non ha potuto certam(ente) credere che farebbe a lui un piacere con un discorso, il quale non fu veram(ente) cosa nè oratoria, nè religiosa, nè civile; tanto più che il Vescovo gli ha constantem(ente) suggerito diverso contegno; e prima di quell' orazione lo chiamò a sè, per raccomandargli di riuscire morale; e dopo il discorso lo richiamò, per esprimergli il suo scontento: e, dacchè era stato ben da prima destinato a sostituire il Predicatore Quadragesimale che ammalò mortalm(ente), gli raccomandò di tenersi ad argomenti strettam(ente) sacri, e gl'impedì di uscire in cose che potessero essere anche semplicem(ente) interpretate siccome allusioni.

In altro momento di altro consimile. Per ora accetta i risaluti di Monsignore che ti benedice.

Conservati, divertiti, e credimi

aff(ezionato) Dn A. M.

2.

1872 Ivan Danilo[10] *— Jurju Biankiniju*

(s. 1. et a.) (= 27. IV. 72)

Moj dragi Bianchini!

Ako uredništvo »Narodnog Lista« nesmije ili neće, da primi na se ni ono malo redaka »Crnogorcu«, što neznače ništa, nego da se nije prenagliti u osu-

[7] Nekoliko pisama Jurja Biankinija iz Trumbićeve ostavštine koja se nalazi u splitskoj Naučnoj biblioteci objavljeno je u »Mogućnostima« god. 1975, br. 1—4.

[8] Don Andrija Matešan, tajnik splitskog biskupa Marka Kalogjera.

[9] Govor talijanaša popa Grubišića na pogrebu Jurja Giovannizija izazvao je incident i nemire u gradu Splitu te napad na Narodnu čitonicu. O tome »Il Nazionale« donosi u broju 12 od 7. II 1872. izvještaj iz Splita.

[10] Ivan Danilo (1830—1895), svećenik i nastavnik na Zadarskoj gimnaziji. Glavni suradnik Narodnog lista, uređivao je prvih godina hrvatski prilog lista uz suradnju Mihovila Pavlinovića. God. 1865. izabran za zastupnika u Dalmatinski sabor, a 1870. u Carevinsko vijeće. God. 1873. glasovao za zakon o direktnim izborima za Carevinsko vijeće te prouzrokovao rascjep u Narodnoj stranci. Izdavao list »Zemljak«, a 1876. povukao se iz političkog života.

đivanju; pa je zato postavljeno ono X na svrsi;[11] onda ja nemogu smatrati »Narodni List« svojim glasilom; te bi morao podpisati svoje cielo ime. A buduć meni lično nije vele do onoga što »Crnogorac« piše; ja se mogu i na dalje ustrpiti, dok svakomu dam o svom djelu odgovora. Zato, nemožeš li bez ikakova znaka, na ime uredništva primiti one redke, bolje je da jih izostaviš; molim te samo da mi javiš, što ćeš učiniti, neka se i ja znam vladati.

S Bogom

Prijatelj I. Danilo[12]

3.

1872 Joso Paštrović[13] — Jurju Biankiniju

U Zadru, 17 Srpnja 1872.

Častni Gospodine Uredniče Narodnog Lista u Zadru.

U Vašem Štovanom Listu Bb. 56—57 imao sam čast pročitati članak štono se tu krsti »Odziv iz Naroda«,[14] koji, ako hoćete da Vam rečem pravu istinu, dirnuo me je do duše, i to iz razlogâ koji su Vam podpuno poznati. Neću ovdi iztraživati da li je ono pismo baš pravi odziv iz naroda, ili neko drugo stvorenje.

No bilo kakomu drago, smatrajući ja da svakomu ostaje pravo izjaviti svoje mnjenje, bilo ono, i prekasno, na obranu petorice preuzvišenih poslanikah dalmatinskih na Carevinskom Vjeću, i letiti čak do Sedana i Versaljskog mira za opravdati njih, to ipak po mom mnjenju ostaje vaviek posebno mnjenje istoga spisatelja, pa bio on i najhitriji i najmudriji statista ovoga vjeka.

Dotlen stvar može proći. Ali kada spisatelj, za postići svoju omiljenu svrhu, udara u žice, koje ne odgovaraju ni pravici ni istini, kada ti udarci postaju tendenciosni, kakono na priliku kada se dodaje, da su o n a p e t o r i c a preuzvišenih poslanikah u B e č u r a d i l i p o r a z u m n o s a o s t a l i m i č l a n o v i n a š e g a S a b o r a, onda već nije prosto meni, kao narodnomu zastupniku, primučati, jerbo ta stvar nije u redu. To, ako se dobro spominjem, ni isti slavni patriota Danilo nekaže u svojoj diplomatičkoj Brošuri, upravljenoj s v o m u N a r o d u !

Istinabog da preuzvišeni poslanici Dalmatinski na Carevinskom Vjeću jesu donikle bili u sporazumu s Klubom narodnim u Zadru, i to dotlen samo, i govorim s a m o, doklen se je svidilo njima sbog njihovih svrha, ali najzad oni su nevjerno odstupili od toga sporazuma, pak su djelovali po njihovoj volji, ili kako njekoj od njih tobože nevino danas govore, po njihovoj s a v j e s t i, bez da su imali ikakva obzira na dužni sporazum narodnoga Kluba.

Ta stvar baš stoji tako, i radi toga cienim da nije u redu, ni baš dostojno danas mješati djelovanje petorice poslanika u Beču sa ostalimi članovi sabora dalmatinskoga, u koje kolo imam čast spadati.

[11] Odnosi se na polemiku s »Crnogorcem« u br. 34 »Narodnog lista« od 27. IV 1872. Članak je potpisan šifrom: X.

[12] Među spisima uredništva »Narodnog lista« nalaze se uz Izjavu Stjepana M. Ljubiše od 2. IX 1870. dva pisma Ivana Danila upućena Mihi Klaiću, koja se odnose na glasovanje za izravne izbore 1873. godine i na zametak Zemljaštva.

[13] Dr Josip Paštrović (1827—1913), odvjetnik i političar. Jedan od utemeljitelja »Narodnog lista«. Od početka narodnog preporoda ističe se političkom djelatnošću. God. 1870. izabran u Dalmatinski sabor. Poslije prelazi među pravaše.

[14] Članak »Odziv iz Naroda« je dopis iz Boke Kotorske, u kojem se govori o I. Danilu i tzv. »petorici«, a objavljen je u br. 56, 57. od 13. i 17. VII 1872. »Narodnog lista«.

Na ovo očitovanje, koje ja molim da objelodanite u Vašem Štovanom Listu, nagnala me je samo moja dužnost zastupnička, da kokogj sada, kada se je eto počelo, ako i kasno, pretresivati i odobravati u »Narodnome Listu« djelovanje naših poslanikah u Beču, nepomisli da mojim mukom ja potvrđujem ono što moja savjest nebi mogla nikada potvrditi.

Ostajem Vaš štovatelj

Joso Dr Paštrović

4.

1872 Juraj Biankini — Josu Paštroviću

Zadar, 19 srpnja 1872.

Častni Gospodine!

Dužnost mi moja nalaže da Vam iskreno (i odma na vrieme) izjavim da Vaša štovana poslanica, na me jučer upravljena, ne može na javnost izaći kroz »N(arodni) List«.

Kako jur V(aše) G(ospodstvo) znade list je donekle, ako i obćenito, izrekao u koliko narodni Klub može se smatrati da je suglasno radio sa zastupnicima u Beču, pak je i nedavno izjavio, da će tiskati, kako je jur tiskao, bilo s jedne bilo sdruge strane, prosuđivanja glasovanju naših zastupnika, (bez) da on svoju izreče; ali samo tada kad stvar bude objektivno vođena, da se ne izazove razdor u narodu.

Vaša štovana poslanica ne rasuđuje pitanje, već otvorito osuđuje nevjernim postupanje gg. zastupnikâ »koji su s narodnim Klubom u sporazumu radili doklen se je svidilo njima sbog njihovih svrha«.

V(aše) G(ospodstvo) lahko može previditi da bi svaka izjava ne samo mogla narod uznemiriti na korist naših dušmana, nego još budući Vi član Kluba mogla bi nepovoljno djelovati na ostale članove, koji si zadržaše tajnu u ovom poslu, dokle Saborska narodna većina ne izreče svoju.

Prosto je svakomu a navlastito V(ašem) G(ospodstvu) u svako vrieme krozi »N(arodni) List« izjaviti zašto i kako mislite da narodni zastupnici nisu svoju dužnost odgovorili glasujući za onaj (zlokobni) zakon, ali to mora da bude učinjeno objektivno, ostavljajuć na stranu tajnosti Kluba i svako zadirkivanje na bilo na koju stranu. (Samo predsjednik, ako su u »Odzivu iz naroda« klubina načela povridjena, mislim, da ih može javno opravdati; ako ne drži da je shodnije premučati do konačne odluke.)

Vjerujte mi, štovani Gospodine, da je meni težko što ne možem odgovoriti vašoj želji; ali poznato Vaše rodoljublje lahko će me opravdati ako samo spomene dužnosti moje bilo prama pojedinim osobam bilo navlastito prama narodnoj slogi do koje mi je kô do svoje glave.

Čast mi je uzto najdubljim počitanjem ostati

Vašega Gospodstva pokorni sluga

J. B.[15]

5.

1872 Ivan Vranković[16] — Jurju Biankiniju

Zara 16. Dicembre 1872.

Pregiatis(sim)o Signor Redattore del »Nazionale«

Nel primo Zara N. 100 del »Narodni List« — Nakon sabora 1872, ha fermato la mia attenzione il seguente inciso: Tko nima lične ili djelotvorne

[15] Pismo je sačuvano u konceptu.

[16] Ivan Vranković (1831—1900), pravnik i političar, zastupnik u Dalmatinskom saboru od 1864. do smrti. Neko doba bio je prisjednik Zemaljskog odbora. Surađivao u »Narodnom listu«.

sposobnosti u izvedenju narodni misli, taj se najrađe otimlje iz krila većine da bude perie tobož viđenije na očima sa strane gledalaca. »Chi manca di qualità personali, ad attive per sviluppare i concetti nazionali, sorte volontieri dal seno della maggioranza, per essere un pen(n)acchio più visibile all' occhio degl' osservatori.«[17]

Siccome io sono sortito dal seno della maggioranza, è evidente che questo brano dell'articolo a me si riferisca.

Quanto alle mie qualità politiche a ognuno è lecito di apprezzarle come meglio crede: ma non è lecito del pari, attribuire al mio contegno motivi diversi da quelli che lo hanno determinato, per dennunziarli alla pubblica opinione.

È, poi per lo meno strano, Sig. Redattore, che il »Nazionale« il quale dovrebbe rappresentare le manifestazioni di tutto il partito, si permetta di insinuare il biasimo, sopra altri uomini dello stesso partito, per ciò solo, che in alcune questioni essi si prendono la libertà di pensare colla propria testa.

Mi permetterà adunque, che io entri in alcune spiegazioni, delle quali volentieri avrei fatto di meno, se non fossi provocato.

Durante la sessione dell'anno 1872. io non ho dato il voto per l'ammissione del deputato Voinović, e sono sertito dal club della maggioranza.

Non occorre, che io ripeta i motivi che nella questione Vojnović non mi hanno permesso di scampare dalle mie convinzioni. Ella sà benissimo, che io chiesi dal club il permesso di votare come ho votato, e che questo permesso mi fù anche conceduto.

Quando poi si discuteva la legge comunale insorse un' abbastanza viva discussione sulle modificazioni preposte al § 109. Alcuni di coloro che combattevano la proposta- accortisi che la maggioranza non sarebbe stata per loro, abbandonavano la sala, e resero la Dieta impotente a deliberare.

Da quel giorno, io ho creduto bene dinon associarmi, a chi non si peritava di ricorrere anche a questo mezzo per far trionfare le proprie opinioni.

Il vero motivo adunque per cui mi sono allontanato dalla maggioranza, non è quello attribuitomi del »Narodni List«, ma il proposito di tutelare la mia indipendenza, e di non subire l'arbitrio di chi agl'occhi miei, non ha altre attitudini, se non di destruggere quello che gli altri hanno edificato.[18]

Io spero, Sig. Redattore, che almeno per debito o imparzialità, Ella non vorrà rifiutarmi l'inserzione di queste poche righe, nel suo giornale.

Frattanto mi creda con istima
suo devotissimo

Giovanni Vranković
Deputato nazionale

6.

1874 Strossmayer — Jurju Biankiniju

6 travnja 874.

Štovano Uredništvo!

Čast mi je poslati 100 f. braći bjednikom u Dalmaciji, koji se nuždom bore. Žao mi je, da mi silni trošak na moju Stolnu crkvu nedopušća obiljnijim biti, ko što bi mi srdce željelo.

Strossmayer[19]
Biskup

[17] Vidi »Narodni list« od 14. XII 1872. u članku: Nakon sabora 1872.

[18] Na pismu je crvenilom ovaj stavak dopunjen primjedbom: Pavlinović!

[19] Nekoliko Strossmayerovih pisama uredništvu »Narodnog lista« objavljeno je u pojedinim godištima, kao i u Jubilarnom »Narodnom listu« (Il Nazionale) 1862—1912. Zadar 1912.

7.

1874 Miho Klaić[20] — Jurju Biankiniju

Frohnleiten, na 12 lipnja 1874.

Dragi Gosp. Bjelić-u[21]

Prispio sam ovde srećno, iza kako sam blizu izgorio od vrućine u Trstu. Bilo je za pomamit se! Rude je položaj, zrak, voda, toplina jedna divota: baš mjesto za odmorit se i uživat. Samo fali društvo koje je sve njemačko, izim dva tri Hrvata. Upravitelj kupelja jest Čeh i vatreni Čeh i tako smo odmah najbolji prijatelji postali.

Primio sam broj »Nar(odnog) Lista«. Da sam Vam preporučen, ako štogod nova uzimate, da mi javite.

Veliko biste mi društvo učinili, ako molite Tona poslužitelja Čitaonice da Vam dade dva broja od 1 i 15 lipnja t. g. od »Revue des deux mondes«, ter mi jih samo pošaljete sotto fascia. Pošto pročitam neke članke, odmah ću jih natrag poslati.

Pozdravite mi Beppa Pavlovića i sve prijatelje i da ste mi zdravo i veselo

Vaš

Miho Klaić[22]

Nevidim u novinam da je R... odpušten. Valja reći da se je sa ministarstvom najadio. Kad Alesani ide u Černović, eto mjesta Pozzi-u. Ali, tko će mjesto ovoga u Zadar?

8.

1874 Ivan Vranković — Jurju Biankiniju

Zara li 7 Agosto 1874.

Pregiatiss(im)o Signore!

Mi rincresce per Lei, ma siccome ho dei motivi, estranei a Lei certamente per lagnarmi del »Nazionale«, non sono al caso di accontentarla, non pottendo cooperare ad un giornale, con cui non mi trovo in communione di vedute.

Pronto del resto ai suoi comandi ho il piacere di protestarmelo
suo devotiss(imo)

Gio. Vranković

[20] Dr Miho Klaić (1829—1896), prvak narodnog preporoda u Dalmaciji. Doktorirao u Padovi 1853. Od 1855. profesor na Zadarskoj gimnaziji. God. 1861. izabran u Dalmatinski sabor i ostao do smrti. Od postanka »Il Nazionalea« suradnik. Od 1870. član Zemaljskog odbora, od 1874. izabran je u Carevinsko vijeće. God. 1875. predsjednik Matice dalmatinske.

[21] Klaić prevodi na hrvatski Biankinijevo prezime!

[22] Za ostala 42 pisma M. Klaića upućena Jurju Biankiniju vidi H. Morović, Pisma Miha Klaića uredniku »Narodnog lista« Jurju Biankiniju. Radovi Instituta JAZU u Zadru, sv. VI—VII, str. 273—307, Zagreb 1960.

9.

1874 Ante Kuzmanić[23] *— Jurju Biankiniju*

(s. 1. et a.)

Al Chiarissimo Sig(no)r Abate Giorgio Bianchini S. R. V.

Gospodine Velevridni!

Pridstoji izdanje moje knjige o Primaljstvu;[24] imati ću čast pokloniti Vam jedan primerak. Molim Vas da mi odmah napišete hèrvatski slideće izraze italijanske, jer neznam kako bi jih najbolje protumačio, buduć da nisam odprije nikakve knjige na svitlo iznio:

Condizioni di soscrizione
Formola
Il sottoscritto ordina l'opera, e si obbliga ecc.
L' opera forma un volume di 300 pagine
È prossima la pubblicazione dell' apera, ecc.

Jesam Vaš prijatelj i štovatelj

prof. Ante Kuzmanić

10.

1874 Ante Kuzmanić — Jurju Biankiniju

(s. 1. et a.)

Častnom Gospodinu Juri Biankiniu Na N. P. B.

Veleučenomu Gosp. Biankiniu

Brate dragi pogledaj je li dobro ovako:

Presvitlomu Gospodinu Mihovilu Milkoviću Naučitelju Likarstva i Vidarstva C. K. Namistničkomu Vićniku Pokrajinskom Izvistitelju Zdravstvenomu Upravitelju Primaljske Nastave Zadarske Izversnomu Ljubitelju Nauka i Prosvite-Ante Kuzmanić ovo dilo Iz Poštovanja Posvećuje.

Poduzetnik Artale hoće da izda jednu objavu pod naslovom: Sessanta lezioni di ostetricia per le Levatrici. Bi li dobro bilo to prevesti ovako: Šestdeset Učenjah (ovo zadnje mora ostati) iz Primaljstva za Primalje — ili: Šestdeset Učenjah za Primalje — ili: Šestdeset primaljskih Učenjah za primalje.

Stoji: presso i Fratelli Jovanović (to na prodaju).

Ima li se reći: kod Braće Jovanović
ili: kod Braće Jovanovićah

Brate, odgovori mi odmah na ovom listu; u tom poslu nisam višt, ili dvojim.

Kuzmanić

[23] Ante Kuzmanić (1807—1879), liječnik i javni radnik. Bio je profesor na Primaljskoj školi u Zadru od 1834. god. Istakao se kao pisac i pokretač književnog časopisa »Zora dalmatinska« (1844—1848) i pravnog lista »Pravdonoša« (1851—1852), a bio je i urednik službenog lista »Smotritelj dalmatinski« (1849—1866) i to za hrvatski tekst lista u 1849. godini. Isp. Vj. Maštrović, Jadertina croatica, Zagreb 1954, JAZU, II, str. 7—11; 12—13; 16; 17—18; 35—37.

[24] Godine 1875. A. Kuzmanić je objavio u Zadru udžbenik za primalje pod naslovom: Šezdeset učenjah iz primaljstva za primalje.

Plaketa Jurja Biankinija povodom 40 god. urednikovanja

11.

1875 Matija Mrazović[25] *— Jurju Biankiniju*

Zagreb, 9. IV 875.

Velecienjeni gospodine!

Mnogo Vam hvala za poslane mi dvie fotografije iz Zadra!

U privitku šaljem Vam sa zahvalnošću 3 fr. koje za mene položiste. Molim Vas ujedno, ako bi se desilo štogod liepa u fotografiji, da mi zgodnom prilikom pošljete.

Ako bi se za putovanja careva dogodilo štogod takova, što bi za našu narodnu stvar bilo od zanimivosti, molim Vas da to meni ili »Obzoru« brzojavno doglasite, — a ja ću Vam potrošeno dragovoljno naknaditi.

Svakdanje viesti donosi nam Correspondenz bureau. Ne bude li ništa, — ništa.

Vaš na svaku uslugu spremno

Dr Mrazović

12.

1875 Matija Mrazović — Jurju Biankiniju

Zagreb, 29. IV 1875.

Blagorodni gospodine!

Obraćam se opet danas u poslu »Vienca« na Vas s jednom molbom, kojoj zadovoljiti neće Vas mnogo truda stojati.

Čini nam se u Zagrebu, da Vaše simpatije imade više »Hrvatska lipa« nego li »Vienac«. Njega borme češće spominjete, sadržaj mu objavljujete, dočim se »Vienac« nemože pohvaliti ovom pažnjom od Vašeg lista. Neznam dali Vam je poznat postanak ovog lista, Vi ga jamačno hvalite s jednostavnog uzroka, jer Vam je svaka hrvatska knjiga, svako hrvatsko poduzeće dobro došlo, te svakomu želite pribaviti u Dalmaciji krug čitalaca. Nu čini mi se, da je isto tako važno, da se u Dalmaciji čitaju v a l j a n e stvari, jer samo te mogu za duže vrieme održati čitatelje i priljubiti jim hrvatsku knjigu.

Ako dospievate čitati »Hrvatsku Lipu« brzo ćete i lasno uvidjeti, da taj list, kao što se je rodio iz puke špekulacije i konkurencije, tako mu i sadržaj malo vriedi, da ne rečem: ništa. Svi bolji spisatelji priljubljuju se uz »Vienac«, koj svakim danom postaje ljepši i valjaniji. U Hrvatskoj borme mogu reći, da ovaj list čitaju samo djeca, i da mu ne bude duga obstanka.

Prema tomu molio bih Vas, da obćinstvu dalmatinskomu ne preporučujete lista, koj hrvatskoj književnosti nimalo na čast ne služi. Istina je, da ovaj list razašilje svoje agente na sve četir strane svieta, al uza sve to on neće obastati, jer neima nikakov r a i s o n d' è t r e.

Ovo nekoliko redaka, molim Vas primite, ne kao reklam ili agitaciju za »Vienac«, koj imade u Dalmaciji liep broj predplatnika, nego kao opazku, koju Vam učinih u interesu naše književnosti, koja tek treba da uhvati koren u Dalmaciji, a to se može postići samo v a l j a n i m i knjigami i časopisi, nimalo pako špekulativnom fabrikom beletrističkom i poetičkom.

[25] Matija Mrazović (1824—1896), pravnik i političar. Jedan od vođa Narodne liberalne stranke u Hrvatskoj i jedan od pokretača naprednjačkog lista »Pozor«. Zastupnik u Hrvatskom saboru od god. 1861. Načelnik grada Zagreba od 1879. god. Napustivši god. 1880. Narodnu stranku osnovao »Neodvisnu narodnu stranku«.

»Vienac« navršuje evo već 7 godina svog obstanka, stekao si je liepo priznanje, i može se slobodno reći, da je ne samo najbolji hrvatski nego u obće jugoslavenski beletristički list. To mu priznavaju svikolici. Žalostno bi bilo, kad bi čovjek poput Jagića mogao otet mu prvenstvo!

Ufajuć se da ćete ove redke uvažiti,[26] te ih upotriebiti s a m o za svoju informaciju, ostajem

Vaš sa štovanjem iskreno

Dr Mrazović

13.

1875 Juraj Biankini — kapetanu Barbieuxu

Zara, 28. ottobre 1875.

Stimatissimo Sig(no)r Barbieu(x)![27]

Con speciale piacere abbiamo accolto le notizie ch'ella ebbe la bontà di communicarci testè sull' insurcezione, e ne abbiamo fatto pubblico uso nei N(umer)i 86 e 87 del »Narodni List — Nazionale« — Accogliamo assai di buon grado la generosa offerta, anzi anticipatamente Le si professiamo greti per tutte le notizie che avrà Ella la bontà di communicarci per l'avvenire.

Voglia disporre di noi in quanto mai possiamo, e crederci con speciale stima e riconoscenza.

Dalla redazione del »Narodni List — Nazionale«.

G. Bianchini, Redattore

(Na omotu: Stimatissimo Signore Sig(no)r A. Barbieu(x) capitano al campo degl'insorti dell' Ercegovina — Z u b c i.)
(Mantovani — Fracarolli Amitiès.)

14.

1875 Juraj Biankini — kapetanu Barbieuxu

Zara, 29. 11. 1875.

Egregio sig(no)r Barbieux!

La ringrazio moltissimo per le notizie favoritemi e telegraficamente e con lettera 23 corr(ente). Nel N(umer)o 95 del »Narodni List«, in prima pagina avrà trovato la descrizione dettagliata dello presa di Presjeka da Lei eroicamente compiuta, come del pari ne avrà letto nel N(umero)o 94 il primo annunzio. — Mi raccomando alla di Lei bontà di voler anche in seguito havermi informato di quanto succede a quelle parti, e possibilmente almeno una volta per settimana, giacchè i nostri avversarî cercano ogni modo per screditare questo generoso movimento, specialmente se veggono che i giornali amici ne sono privi di notizie.

[26] Mora se istaći da je »Narodni list« informirao katkad svoje čitaoce o zagrebačkom »Viencu«. Tako je god. 1872. u br. 3 od 10. I. prenio iz »Obzora« odulju informaciju o tom književnom časopisu. A upravo na 17. IV 1875. prenio je iz »Vienca« članak o Dragojli Jarnevićevoj. Iste godine prenosi u nastavcima i oduži članak Š. Milinkovića: Uspomene iz Dalmacije.

[27] Kapetan Barbieux, francuski dobrovoljac u hercegovačko-bosanskom ustanku. U njegovoj četi uz Francuze bilo je dobrovoljaca iz Njemačke, Poljske, Wittemberga i dr. Umro je od napora i pokopan u Hercegovini. O njemu J. Biankini: »Narodni list« i hercegovačko-bosanski ustanak. Split 1925, str. 18.

Ho parlato tosto col Dr Klaić pel cannochiale di cui abbisogna. Ne abbiamo trovato quattro da un ufficiale austriaco, a il rimettiamo al sig(nor) Vojnović a Castelnuovo. Da lui Le sarà consegnato uno. —

Domani, il Dr Klaić parte per Trieste a per Vienna, e li si prenderà cura di soddisfare i di Lei desiderâ anche in quanto si riferiscono alla dinamite, di cui qui in Dalmazia non è possibile fare acquisti. —

In una ai miei, riceva i saluti del Dr Klaić e mi creda con stima ed ammirazione

Dev(otissi)mo di Lei

Giorgio Bianchini

Redattore del »Narodni List — Nazionale«

P. S. Ho passato con viva raccomandazione al comitato centrale la domanda per soccorso ai volontarî stranieri a quelle parti, e farò il possibile che sia favorevolmente evasa. Viva felice!

(Na omotu: Egregio signor capitano A. Barbieux. Raccomandata al sig. Giorgio de Vojnović-Uzički - C a s t e l n u o v o /Bocche di Cattaro/.)

15.

1875 Juraj Biankini — kapetanu Barbieuxu

Zara, 8. XII 1875.

Egregio sig(no)r Barbieux!

Da questo comitato Le fu rimesso un cannochiale da campo alle mani del conte Vojnović a Castelnuovo.

Il Dr Klaić ha scritto della dinamite,[28] ove ne spedimmo 600 D.— Farne acquisto è assai difficile a queste parti, ma il Dr Klaić si occuperà di ciò Vienna, ove si trova, qualora da Cetinje non Le fosse spedita.

Qui in nessun luogo possiamo trovare una grammatica franceseslava. Se ha qualche amico librajo in Francia, egli soltanto potrebbe essere in grado di trovargliela. Mi comandi in ogni istante e mi faccia il favore comunicarmi delle novità dal campo.

Con tutta stima

L' abb.^{mo} di Lei

G. Biankini, redattore

(Na omotu: Egregio sig. A. Barbieux capitano — Raccomandata all' on. sig. Dr Pietro Cingria deputato, avvocato in Ragusa.)

(Popratna bilješka Pera Čingrije uz gornje pismo:)

Caro Sig(no)r Barbieux

Avando veduto sul ballino del presente scritto indicata la redazione del Nazionale a cui sapevo che vi eravate rivolto per avere q u e l l a c o s a ho creduto di doverlo apprire per vedere se occorreva prendervi subito qualche provvedimento.

Persuaso che approverete quanto feci sono con stima

Cingria

[28] Preko Pera Čingrije uredništvo »Narodnog lista« poslalo je dinamita kapetanu Barbieuxu, što ga je nabavio Miho Klaić u Beču. Vidi: Dinko Politeo, »Narodni list« i ustanak u Bosni i Hercegovini. Jubilarni broj »Narodnog lista« 1862—1912. Zadar 1912, str. 36, bilješka.

16.

1876 Miće Ljubibratić[29] *— Jurju Biankiniju*

U Dubrovniku 21. II 1876.

Poštovani Gospodine

Oprostite što Vam do sad nijesam poslao slike koje sam vam obećao. Jednu sliku izvolite uzeti vi, drugu podajte Gos. Grubkoviću, treću dajte Gospod. Todoru Saviću, a četvrtu predajte onom poštovanom starcu što ste me s njim upoznali na Zadarskom Zidu.

Za sad vam nemam što novo kazati, ali će biti novosti kroz kratko vrijeme.

Među tim primite pozdrav od vašeg štovatelja

vojvode M. Ljubibratića

17.

1876 Roberto Galli[30] *— Jurju Biankiniju*

Il TEMPO
Giornale politico-commerciale

Venezia, 27 feb. 1876.

Onorevole Sig(nor) Direttore

Ho la coscienza che se fossi stato slavo di nascita non avrei potuto far di più per la indipendenza di quel popolo. Gli eventi non sono in mia mano; io non posso obbligare che moralmente gli altri a seguirmi; ma quanto stava in me l'ho fatto sia con viaggio a Roma presso Garibaldi, sia col promuover una specie di plebiscito fra i più liberali patriotti d'Italia in favore dall'indipendenza slava, sia finalmente col combatterne nel giornale gli avversari ed obbligarli al silenzio.

In tutto questo non feci che il mio dovere, certamente nè ad altro fine lo ricordo che a quello di poterle far comprendere quanto vivo debba essere il mio dispiacere nel sentirmi da qualche tempo assolutamente abbandonato. L'impressione dolorosa che in me produce questo fatto è inescprimabile. Non permetto alcuna supposizione, constato la ritirazione, e per non formulare un giudizio dichiaro di non comprenderla. Telegrammi, lettere si mandavano una volta con una rapidità particolare. Oggi nemmeno si risponde alle lettere mie! E ancora fossi io solo a praticare; ma egli è la causa per la quale non ho badato a procurarmi nemici. (...) Tutto il lavoro fatto per scemare o togliere la influenza dei giornali slavofobi di Dalmazia, come il »Dalmata« e l'»Avvenire«, va perdendo efficaccia. I giornali italiani trovano ancora a riprodurre le menzogne come fossero verità e le calunnie ricomminciano la loro strada. E sì che la situazione delle cose è tutt'altro che lieta, tutt'altro che tale da lasciarla andare senza occuparsene!

In peccato scrissi all' egregio signore che mi favoriva corrispondenze e di cui ella probabilmente conoscerà il nome. Invano essendo riuscito quel mio tentativo, ecco perchè mi rivolgo a lei. Io desidero la spiegazione di una variabilità che certo non ho meritata. Mi sia cortese, egregio signore, d'una risposta. Io ne la prego per le prove indimenticabili di stima ricevute dal suo egregio giornale: mi chiarisca con una sua riga i motivi di una posizione che mi appaura perchè mi toglie relazione di care persone (...)

[29] Vojvoda Miće Ljubibratić, jedan od vođa ustanka u Hercegovini. Gornje pismo objavljeno je u Jubilarnom broju »Narodnog lista« 1862—1912, str. 34.

[30] Roberto Galli, urednik venecijanskog lista »Il Tempo«. »Il Nazionale« u br. 84, god. 1875, 20. X donosi u članku »I veri ed i sedicenti Italiani di fronte all'insurrezione« pismo dr Roberta Gallija datirano iz Venecije dne 4. X 1875.

Sono sicuro che non mancherà di rispondere favorevolmente alla mia ricerca e che šresto riceverò sue lettere. Mi accetti i più zentili ringraziamenti e con tutta la possibile considerazione mi creda

suo d(evotissi)mo

Dr Galli Roberto

18.

1876 Kažimir Ljubić[31] *— Jurju Biankiniju*

Iz kuće na 14. III 1876.

Dragi Gosp. Uredniče!

Dakako, Vi ćete pisati o jučerašnjem sgođaju u Saboru.[32] Pošto ja nisam pristao svojim podpisom na izjavu narodne većine, s uzroka što sam kazao Pavlinoviću kad me je pozivao, mogli bi kakav krivi sud o meni izreći; da se to ne dogodi ja Vas oznanjujem da bez narodne većine u sabor ja neću pristupiti, kao što bez svojih drugova u Odboru neću prisustvovati nezakonitim sjednicam.

Ovo očitovanje ne šaljem da ga objelodanite, nego da ga pri sebi držite, ali povlaštujem Vas da se u raspravi predmeta poslužite.

Poštovanjem Prijatelj

Kažimir Ljubić

19.

1876 Vuk Vrčević[33] *— Jurju Biankiniju*

Trebinje, 18. VII 1876.

Velecienjeni Gospodine!

Velika Vam hvala što primiste moju ponudu, i poslaste mi Vaš dični »Narodni list«. Evo i mene da Vam se odazovem s današnjim prvim člankom. Nije toliko vrjednosti, ali se za danas zadovoljite kakav je da je. Drugi put i vrijedniji i prostrani samo bože daj zdravlje.

Vama je dobro poznat moj zvanični položaj, kao i mnogostručni zvanični i privatni poslovi pri 65. oj godini mojega mučenog života, i uz sastavljanja druge knjige »Kronaka sviju znatni dogagjaja Ercegovačkog Ustanka«, koja je do pešest dana gotova.

Sve ovo što Vam rekoh mene ni mojemu peru ne smeta osim jedne ato glavne: ja sam još megju turke s'jedne, a s druge strane ograničenje moje dužnosti u današnjim vrlo mučnim za mene okolnostima; zato moje članke ne smijem šiljati Vam »Trebinje« nego »Glas iz Ercegovine.«

Ufam se da ste me razumjeli, pa zato i uvjeren da bi ste me u svakoj zgodi i pričuvali kao činovnika. Najbolje bi bilo da moje rukopise budete odma pri štampanju razbučiti.

[31] Don Kažimir Ljubić (1833—1897), suradnik Mihovila Pavlinovića. God. 1870. i 1884. izabran u Dalmatinski sabor. Bio je član Zemaljskog odbora. Uređivao je »Narodni list« od 10. IX 1870. do 7. X 1871. Istakao se i publicističkim radom. Bio je tajnik Matice dalmatinske.

[32] Bilo je to u povodu XV zasjedanja Dalmatinskog sabora dana 13. III 1876, kad je Ljubiša bio istjeran a zastupnici napustili Sabor.

[33] Vuk Vrčević (1811—1882), pisac. Ponajprije učitelj u Budvi, Risnu i Kotoru, pa sekretar kneza Danila na Cetinju, te austrijski konzul u Trebinju. Pisao pjesme i pripovijetke, povjesno-memoarske i folklorističke spise. Sakupljao i objavljivao narodne umotvorine. Surađivao u »Narodnom listu«.

Primite moj pozdrav i bracku odanost, pri čem i uvjerenje da jesam

Vaš štovatelj

Vuk Vrčević

P. S. Kad bi ste mi štogod pisali i umetnine u Vašem na mene upućenom listu. Molim pazdravite mi G. Ant(una) Šimonića kad ga vidite, i recite mu nek mi oprosti kad zna kako mi je.

20.

1876 Luigi Cesana[34] *— Jurju Biankiniju*

Roma li 3 Agosto 1876.

Onor(evo)le Sig(nor) Direttore del Giornale »Narodni List« — Zara.

In seguito ad un articolo pubblicato nel No 60 del suo accreditato giornale ho scritto al Signor Conte Paquito Malaguzzi[35] ritirandogli il mandato di corrispondente del »Fanfulla«.

La prego di pubblicare queste poche mie righe, affinchè tutti conoscano che il »Fanfulla« tanto ora, come per il passato, resta e resterà del tutto estraneo alle questioni personali del Sig(no)r Conte Malaguzzi.

Accetti i rispettosi saluti del dev(otissi)mo suo servo

Luigi Cesana

Amministratore del »Fanfulla«[36]

21.

1876 Lovro Monti[37] *— Jurju Biankiniju*

U Kninu na 9. VIII. 76.

Dragi Don Gjuro,

Evo Vam šaljem uklopljenu P r o k l a m a c i j u Gosp. Pukovnika Milete Despotovića;[38] koji je danas preko megje prešao i zauzeo zapovjedništvo nad bosanskom vojenom snagom i nad Bosnom u ime knjaza Srpskoga, u svrhu da

[34] Luigi Cesana (1850—1932), talijanski novinar iz rimskog lista »Il Fanfulla«, koji je počeo izlaziti 1871. Cesana je kasnije osnovao list »Il Messagero« (1878).

[35] Dopisnik »Fanfulle« Malaguzzi napao je na ulici urednika »Narodnog lista« J. Biankinija zbog jednog dopisa iz Splita, gdje se navodi da je zbog incidenta u Vrgorcu bio u Splitu uhapšen taj Malaguzzi. Nastojanjem Bulata bio je pušten i snabdjeven novcem za put u Italiju. Ovaj je otišao u Bosnu kao dopisnik »Fanfulle« te da je izvještavao list u korist Turaka. (»Nar. list« 22. VII 1876, br. 58). O tom fizičkom napadaju na urednika Biankinija ima vijest u broju 60. »Nar. lista« od 29. VII 76.

[36] Ovo pismo objavio je uz komentar urednika »Narodni list« u br. 63. od 9. VIII 1976.

[37] Lovro Monti (1839—1904), bilježnik iz Knina i političar iz prvih redova narodnog preporoda u Dalmaciji. Urednik »Narodnog lista« od 1867. do 1869. Zatim bio odvjetnik u Opuzenu i Imotskom. God. 1878. pošao u Bosnu, gdje je bio nadsavjetnik Vrhovnog suda u Sarajevu do 1898. god. Zastupnik u Dalmatinskom saboru i Carevinskom vijeću. Gornje pismo L. Montija objavljeno je u cijelosti u Jubilarnom broju »Narodnog lista« 1862—1912, str. 34.

[38] Proklamacija Milete Despotovića pod naslovom: Proklamacija Bosanskom narodu, Grahovo 27. VII 1876, objavljena je u »Narodnom listu« br. 65 od 16. VIII 1876.

je dadete tiskati u svojoj tiskarnici u 2 hiljade istisaka ćirilicom, a 400 latinicom, i da je u Narodnom Listu objelodanite.

U isto vrijeme daćete natiskati ćirilicom 100 istisaka, uklopljenijeh vojenijeh propisâ.

Sve to, molim Vas, opremite što prije moguće, pak pošaljite mi diligencom uz račun troška, kog ću Vam namah podmiriti. Pošaljite pak i stavite u račun potrošak za jedan istisak Proklamacije »Obzoru«, »Zastavi«, »Graničaru«, »Istoku« i »Glasu Crnogorca« te i jedan »Politiki« Pražkoj.

Molim Vas pak osobito, da pazite na tiskarske pogreške i da slova Proklamacije budu povelika.

Nadam se da će sada stvari nešto bolje u Bosni krenuti, jer dosadašnji ustanak nebijaše već pustošenje i pljačkanje i sve to veće demoraliziranje i propast naroda. Koliko je tu krivice od poglavarâ, doćiće valjda na vidjelo, kad zeman bude. —

Mnoge i mnoge nevaljalštine i lopovštine sad treba premučati.

Ja nemam kad pisati, jer imam pune ruke posla.

Pozdravite mi Klaića i ostale prijatelje a budite zdravo i veselo

Vaš L. Monti

P. P. Molim da uvrstite u List ovo malo redakâ, koji se i mene ponešto tiču.

22.

1876 Milan Makanec[39] — Jurju Biankiniju

Petrinja, 29. XII 1876.

Velecienjeni gospodine uredniče!

Članak »Primorcu«[40] promašio je svoju celj, jer nije temeljito uvažio postojeće kod nas odnošaje.

»Obzor« spao je od 1400 na 800 i nekoliko predplatnika u čemu leži dokaz, da naš narod sve to više progledava.

Borba proti Raucha bila je daleko laglja, nego li borba proti sadanjoj većini, jer Raucha nije okružavao od prije stečeni sjaj te jer je naš narod već radi njegove omražene osobe mrzio i stvar, koju je zastupao. Propast današnje većine očevidno je grešan, da donekle i zločinstven proti narodu, no taj postupak umogućuje samo prijašnji narodni »sjaj« nosioca ove sramotne politike.

Miškatovića ne štuje više nitko živ u našem narodu, a i njegovi patroni izgubili su povjerenje i štovanje sviestnih i poštenih rodoljuba.

Mislite li, da je uputno, za volju nekolicine ostavljati narod u naručajih magjaronske politike? Ovo nemože biti Vaše ozbiljno mnienje. No ako ovo nije Vaše mnienje, to nebiste smjeli ni jednim slovom uzimati u zaštitu političke propalice, kojim takovom pred našim narodom pomoći ne možete, dočim stom odmažete preporuku političkoga života.

[39] Milan Makanec (1843—1883), doktor prava i političar. Od god. 1867. profesor kaznenog prava u Zagrebu, dok ga ban Rauch nije otpustio iz službe god. 1873. Od 1872. zastupnik u Hrvatskom saboru. God. 1873. ustao protiv revizije nagodbe s Ugarskom. Tim povodom polemizirao je s Miškatovićem. God. 1876. odrekao se politike iz zdravstvenih razloga. God. 1877. objavio brošuru »Moja ispovijed narodu«.

[40] »Narodni list« br. 100 od 16. XII 1876.

Ja sam na Miškatovića u »Primorcu« stavio točna i jasna pitanja, u koja sam slio sve njegove potvore proti meni i opoziciji, ja sam ga za slučaj, ako na ova pitanja otvoreno i jasno odgovorio nebude, već unapred proglasio bezznačajnom huljom, — no Miškatović do danas na ova pitanja odgovorio nije.

Zašto Vi branite ljude, koji se žacaju vlastite obrane? Očekujem od Vašega pravdoljublja, da ćete priloženo otvoreno pismo uvrstiti u Vaš vrlo cienjeni list, te ću se radovati, ako dotični dan u svom listu ustupite mjesto za obranu, za koji slučaj si pridržajem pravo replike. Budite osvjedočeni, da je hrvatska opozicija moralno u položaju hercegovačkih ustaša, no bez pripomoći dalmatinskih rodoljuba ona će samo mučno i polagano napredovati, akoprem si je sam život u narodu već zajamčila te se više ugušiti nemože.

Našim ljudem strah je u kostijuh, a Magjari sve su drzovitiji i prpošniji. Ne upotrebimo li istočnu krizu u našu korist, to će kasnije događaji preko nas proći na dnevni red. Sad je hora, da visoko dignemo barjak cjelokupnosti i samostalnosti.

Prilažuć iznos od r f. kao predplatu za I. četvrt g. 1877. za »Narodni List« bilježim se odličnim veleštovanjem

Vaš odani

Dr Makanec

23.

1877 Milan Makanec — Jurju Biankiniju

Petrinja, 14. siečnja 1877.

Velecienjeni gospodine uredniče!

Liepa hvala za pripravnost, kojom ste mojemu otvorenomu pismu podali mjesto u svom vrlo uvaženom listu.[41]

Milo mi je, da ćete ovo pismo popratiti primjedbami; u tom pogledu umoljavam Vas samo čim učtivije, da izvolite ovimi primietbami zategnuti, dok Vam stigne rukuh »Primorac« sutrašnji.

Iz zaglavka moga odgovora na Miškatovićevu uzornu poslanicu uvidjeti ćete, da sam ja prekinuo svaku dalnju polemiku sa Miškatovićem i drugovi poglavito, da Vam tim zasvjedočim pripravnost sa svoje strane, uvažavati Vaše cienjene savjete, a stranom, jer je Miškatović svojim odgovorom i zadnji stupac auktoritetu poznate tropce odmaknuo kukavštinom njihovom naprama točnim i jasnim navodom moje izpovjedi.

Na Vaš dragi članak poslao sam »Primorcu« odgovor pod naslovom »Dva put dva su četiri«. Želio bih, da i taj članak pročitate prije, nego li napišete svoje primjetbe; no taj članak biti će u »Primorcu« tek idućega petka. Tim dankom završajem ja svaku dalju u s m e n u razpravu u postupku opozicije i svaku polemiku sa »Narodnim Listom« o tom predmetu, jer i ja želim da se više radi, a manje govori.

Ako Bog da, posjetiti će Vas hrvatska opozicija na proljeće na parobrodu »Primorcu« u Dalmaciji, te će nas popratiti nekoji slovenski rodoljubi, pa tada moći ćemo porazgovoriti i lično upoznati, za čim iskreno težim.

[41] »Narodni list« br. 3, 4, 5 od 10, 13. i 17. I 1877. donosi u potpunosti opširno otvoreno pismo M. Makanca, datirano 28. XII 1876. pod naslovom: Oporba u Hrvatskoj. Članak uredništva »Nar. lista« posvećen listu »Primorac« objavljen je u br. 1. od 3. I 1877. Zatim je objavljen još jedan polemički članak posvećen »Primorcu« u br. 6. od 20. I 77. kao konačni odgovor uredništva u toj polemici s kraljevičkim »Primorcem«.

Molbom, da veleštovanim saborskim zastupnikom, naročito p. n. gospodi Pavlinoviću, Klaiću i Montiu izručite izraz moga veleštovanja, izručujem se Vašoj blagonaklonosti te ostajem sa veleštovanjem Vaš iskreni pripravni

Dr Makanec

24.

1877 Špiro Tomić[42] *— Jurju Biankiniju*

U Splitu na 21. I 77.

Uvik ugodnu Vašu knigu od 28/11. p(rošle) g(odine) primio sam stopru na 13 tekućega, ovdi poslata mi iz Sinja, među ostalim knigam; a tomu je uzrok moje svedjerno putovanje s Generalom našega Reda i evo povrativši se iz Zadra smiri se ovdi u Splitu gdiću i unaprid stanovati.

Priporučeni mladić, za ovu godinu ne može nikako biti primljen jer broj zabiližen jest napunjen a ja nemogu sam ni s jedinim povećati ga. Suviše taj mladić, nebi nikako moga biti primljen radi zakona postavljena u Državi, da koi pridje 14 godina, nemože se primati nikako, — suviše mi nemamo učitelja ginažialni privatni koi bi mogli njega pripravljati, da 2 u jednu godinu čini.

Iz svega što ste mi pisali ne budući mali ni malo barem latinskoga učio, čini mi se nemoguće da bi moga biti primljen, kad bi tekuću godinu, u Rujnu, i prikaza Difinitoriu da odluči očelimo ga moći primiti. Da bude privatno štokod učia Gimnažia, pak učinio izpite kod nas u Sinju od 3 razreda, i uša redovito u 4ti tada bi se moglo ufati da bi ga mogli primiti, pak ga poslati dvi godine retorike i filozofia i onda s njime u noviciat obuć ga, ali tako kako jest, to je nemoguće.

Virujte mi da mi je baš gorko nemoći pomoći žalosnu sirotu, i nezadovoljiti Vašu molbu, koju ste mi prvi put upravili, alo kod nemogućnosti dobra volja ne može dilovati, pak valja se prikloniti. Želim da mi drugi put date kakvu prigodu gdi ću dilom moći pokazati koliko mi drago ugodno i častno moći takoga priatelja poslužiti.

Sad o drugoj Spiro i Juraj imadu se porazgovarati. Brate i prijatelju, prvo vira i ćudorednost našega puka ima nam stat na srcu, pak sve ostalo za tizim idje, svakonjegovo dobro i pravi napridak, kao naravno proslidnica žive vire i poštenja.

Mnogo i mnogo pojačanja našega lista više puta jesu me gorko smutila, ali poimuća bojeći se većega zla i nevolje, jer na žalost mnogo nas je da nismo onaki kakvi (bi) imali biti. E Jure, prosti mi, ali je težko i gorko, da ono čedo, koje smo mi nastojali da se zdravo rodi, kripno se usnaži, slavno nepokvareno žive i zdravo ploduje, i zada to sve bude, nismo uštedili ni t r u d a, ni t r o š k a, obijali b r d a i d o l i n e, borili se virom i nevirom, pak viditi, da to isto čedo, pridato, odreslo i kripko nepokvareno i dosta moguće Vami mladjem na koju buduć spada, dat vam puk u narodnom pokretu od nas uzgojen, da sada stopru žinuli na svit, došlo novo na gotovo, da vi to rušite misto graditi, pokvarujete misto izpravljati, ubijate misto oživljivati — To je teško, to je gorko, to je nenostljivo — To će boim se krvavi poslidica poroditi.

Što sam mučno guca do sada, sve mi uzbuni zadnje parbanje »Narodnoga Lista« s »Dalmaciom Katoličkom«. Što vam je bolan. Je li ono jedini organ katolički u državi?, pak imao i svoje mane, valja ga uzdržati i po mogućnosti čistiti, a ne javno pogrđivati; to mi katolici i sveštenici, komu ćemo se obratiti

[42] Špiro Tomić (1830—1888), franjevac iz Kaštel-Štafilića. Bio je vjeroučitelj na sinjskoj gimnaziji, pa gvardijan sinjskog samostana, pa provincijal 1876. god.

nego njoj?! Taj naš list Narodni nesmi se ukazati ni Hrvat, a kamoli katolik! Nju pitaš za ime! a koje je, brajo, »Narodnoga Lista«? (.....) pak kako se nezna koje je vire, tako će, boim se, doći da neće se znati ni koje je narodnosti!

Molim te i zakli[n]jem ostavi se »Dalmacie katoličke«, da bi ima štokod reći od koga dopisnika, nju kao organ katolički, imaš častju spominjati, a nigda onako porugljivo, i na f a k i n s k u na nju napadati. Molim te, ostavi e u miru, a nastojaće se da i ona miruje. Njezino postupa- o izborim osuđeno je i od sadanji njezini upravitelja, koji su većinom pošteni i pravi narodnjaci.

Ne čudi se da ti ovako čisto pišem, jer držim te razumna priatelja, a da je mene muka uvatila, ne čudi se ni tomu, jer ti neznaš koliko je i mene sa don Mijom, Nodilom, Perišićem i drugim krvavoga truda, troška i muke zapalo postaviti i uzdržati »Narodni List«. Promisli brate, ko ga postavi, ko ga poglavito uzdrži i pošteno plaća, ka(to)ličanstvo, hrvatstvo i misništvo.

Ne ljuti se, okoristi se piši

tvom Priatelju i štovatelju

F. Spiro Tomić

25.

1877 Andrija Vujatović[43] *— Jurju Biankiniju*

Knin li 14. VI 1877.

Pregiatissimo Sig(no)r Bianchini!

La corrispondeza, da Knin, inserita nell' unito N(umer)o 79 della »Zastava« come Ella stessa potrà convincersene, è una vera infamia, in quanto che con iscopi disonesti e senza veruna base, offende, denunzia e calunnia.[44]

Se le rispettabilissime due dame Inglesi, note per l'integrità del carattere, imparzialità massima nel beneficare ed assoluta estensione per quanto concerne questioni politiche, non fossero state così vilmente prese di mira, io forse non mi avrei accusato del suddetto articolo; ma così lo devo: prima per rendere omaggio alle suddette quale riconoscente cittadino e testimone del bene inefabile da esse ai rifugiati ed indirettamente al nostro comune fatto, poscia per allontanare da questo eventualmente lo sfavore delle Signore che io so eccellenti ma suscettibili di fronte alla calunia particolarmente quando potesse compromettere la loro missione del tutto ed unicamente filantropica.

Senza che io faccia emergere, potrà Ella stessa di leggieri farsi concetto delle tendenze e dei risentimenti dell' articolista che io d'altronde combatto, o vero dire, senza conoscerlo nè bene supporlo, così alla cieca.

Essendo tuttora pienamente convinto che la č e t a non corrisponde per null' affatto all' assuntosi compito e che non continuato silenzio da parte dell' opinione publica non fa altro che incoreggiarle nell' inazione e nella gozzoviglia, ritenni per ciò tale mia corretta opinione poterla anzi doverla, a volo, esternare nella prima pagina del mio articolo. Quand Ella però fosse d' opposto avviso mi rassegno all' ommissione del relativo periodo e così pure ad una restituzione (...) o di Lei piacimento. —

[43] Andrija Vujatović, načelnik Knina i narodni zastupnik. Suradnik »Narodnog lista«.

[44] U br. 47. »Nar. lista« od 20. VI 1877. i u br. 59. od 1. VIII 77. polemizira Vujatović s listom »Zastava«, braneći Engleskinje Miss Irby i Miss Johnston, koje su pomagale ustanicima u Bosni i Hercegovini.

In quanto al resto mi raccomando. La mia corrispondenza circa i funerali del povero ed amato amico def(unto) D. Nonweiller,[45] visto il lungo decorso di tempo, credo non faccia più almeno per quanto riguarda la prima parte. La descrizione dei funerali mi interessa però sia pubblicata in quanto che prova che gli incarichi vennero eseguiti e me esime dall' obbligo di relazionare partitamente. Se le redazione del »Nazionale« per conto proprio aggiungesse qualche parola in difesa delle Inglesi credo non sarebbe male.

Lieto di poterle anche in questo incontro esternare i nobili sensi di stima, passo a riverirle e segnarmi

di Lei devotis(simo) servitor

Andro Vujatovich

26.

1877 Srećko Vulović[46] *— Jurju Biankiniju*

U Perastu na 14. VI. 77.

Uzeću slobodu da Vas, dobri Gospodine, nješto molim. Ako je kako moguće pogleda(j)te da osiečete preprike Dal(macije) Kat(oličke). Jer ta crescit eundo, a nit Vama koriste nit njoj škodite. Od ovo dvadeset dana je samo čitam pak nemogu baš nje namjere suditi, no od kad je polemika počela ona je pribavila mnogo štioca, dočim Vaš glas kod prov. vazda je sumnjiv a da znate njihovo na Vas preziranje nebi ni Vašim ušima vjerovali. Ja nijesam nikad nit Vama nit kojemu listu javio što svaki dan čujem, jer sviet nebi mi ni desetu vierovao; dosta Vam je da samo jednu Vam javim što sam je slučajno čuo iz ustih ne prostoga naroda nego kapetana: »prvo ćemo trsiti račune Turcima, a lako za ovo četiri Latina; prvo ćemo ih poturčiti pak samo tad porišćaniti.« Al ostavimo ovo, jer je stara rana našega naroda zbog koje docna ćemo se osviestiti.

Oprostite na slobodu.

Vaš pokorni sluga S. V.

27.

1877 Lovre Matić[47] *— Jurju Biankiniju*

Imotski na 29. X 1877.

Dragi Prijatelju!

Dnevom 24 tek. svršili su mjestni občinski izbori. Možda ćeš bit o tomu i primio koju brzojavku. Tko zna što su ti javili o p o b j e d i i drugim šuškarijam. Pobjedila je, prijatelju, najviše autonomaška stranka. Kâ da se na čas smrti izpovidam kazat ću ti svaku. Dn Mihin rođak, pop Juraj Pavlinović, došao je početkom Rujna u varoš i počeo nuditi najgorim narodnim dušmanim mjesto načelnika i občinskih prisjednika. Neki su njegove ponude odbili a neki primili.

[45] U br. 43. »Nar lista« od 6. VI 1877. i u br. 45. od 13. VI 77. objavljen je nekrolog i bilješka o dr Stjepanu Nonveilleru.

[46] Srećko Vulović (1840—1900), svećenik iz Perasta i publicist. Suradnik »Narodnog lista«.

[47] Dr Lovro Matić (1839—1904), pravnik (bilježnik) iz Opuzena. Nakon Natka Nodila preuzeo uredništvo »Narodnog lista« god. 1867—1869. Zatim je živio u Opuzenu i Imotskom. God. 1878. preselio u Sarajevo.

Ja sam se tada u Kastelî nalazio. Kad sam se povratio, bio sam o svakoj obavješćen. Tada sam pisao Klaiću da piše Dn Mihi, ter da ovaj rođaka odvrati od tako samoubojnog postupanja. Od Klaića nijesam odgovora dobio. Uslied moga upliva općinsko je ovo Opraviteljstvo pozvalo na prijateljski sastanak sve župnike i glavare. Dnevnom o listopada dođe ih nekoliko, ali većina zbog strašnog vremena ne pristupi. Ipak se stalo dogovarati. Pop Juraj diktator na glavi. O izvanjskim seoskim većnicim lahko se postiglo sporazumljenje, ali kad se poče o varošu govoriti, tada Dn Zorzi n e ć u t o g a n e ć u t o g a. Kad bi načelnik predložio narodnjaka Dn Zorzi bi ga odbio, a kad bi predložio autonomaša. Don Zorzi kaže h o ć u g a. To nijesu izmišljotine. Tu sam prisutan bio sa množinom svjedoka. Videći da tim načinom sporazumljenje se ne dostiže, pitao sam rieč, ter, bez u osobe ticati, potaknuo sam potrebu sklada i mira. Uzalud. Razbî se svaka. Ot(ac) Nikola Bilić župnik Slivna na moju preporuku da se drži narodnih načela i stranke, odgovori: m e n i j e n a r o d n o s t k o r i s t. Što tada? Varoški narodnjaci sakupiše se, ter dogovoriše da će pokušat sporazumljenje sa misnicim koji se s Dn Zorzom ne slažu. Ali neki od njih odgovaraju: dobili smo naredbu od biskupa da se Dn Zorza držimo. To nas uznemirilo. Marku biskupu stalo do autonomaške općine, pak neke misnike na svoju okrenuo, a Dn Zorza po prilici obećanjem toli žudjenih crljenih bičvica. Narodnjaci se tada stavili u dogovaranje sa autonomašim u smislu da ostane 30 narodnjaka a 6 autonomašâ. Ovi hoće ih 15. Narodnjaci na to nepristali, ter se svaki dogovor poremetio. Dođe dan u oči izbora. Misnici vrve; ter oni koji nijesu u varoš dnevom 8 listopada pristupili, pitaju što je. Kaže im se svaka. Župnici Ciste, Studencâ, Zagvozda, Aržanoga, Ričicâ i drugi idju u Dn Zorza, pjevaju mu svakojaku pjesmu. Sve zaludu. Dn Zorzi hoće svoju pak svoju. Dn Lovre Banović iz Ciste bježi, ostali misnici ostaju ter sa narodnim varošanima ugovaraju jednu čisto narodnu imenicu 12 osoba za 1. izborništvo. Dn Zorzi gospodar prva dva dneva. Trećim misnici poplašeni što nijesu sa Dn Zorzom, poslije čista ugovora netjedoše glasovati ni za jednu ni za drugu stranku osim samoga Kajera. Mi smo misnicim govorili ovako: izaberite iz varoša vi kogakod hoćete narodnjaka, da se narodno poštenje sahrani, pak ćemo mi svi za nje glasovat. Po tomu samu vidiš da narodnjacima u varošu nije stalo do časti, nego do narodnog obraza. Uzalud sve. Dođe treći dan izbora. Naši predloženici sve čisto narodni, ali zaludu. Dn Zorzi voli autonomašem nego nami. Cedulja Dn Zorzova je nosila Bencuna, Vučemilovića, Jukića, Ot(ca) Bilića, Miroševića — a naša Dra Agostina Bitangu, Franu Jerkovića, učitelja Stipana Vuletića i Josipa Kolumbana.

U ostalom su bile u političkoj boji jednake. Kad je Dn Zorzi vidio da izplivat ne može sa svojim glasovim, tada po putu ulaka počeo molit i kumit autonomaše da glasuju, i autonomaši svomu savezniku u pomoć priskočiše, ter Dn Zorzovi predloženici zadobiše većinu svi o s a m autonomaških glasova!

Sad da vam opišem osobe imenovane u varošu, iz kojih se mora imenovat općinsko Opraviteljstvo: Ante Mirošević mrtvi autonomaš, Petar Bencon, parao je sa narodnih zastava modru boju pri došašću Nj. Veličanstva, Stipan Jukić kamatnik pijančina koji hoće što hoće Bencun, Josip Bulić, koji se s magjarim veseli turskim pobjedam, Petar Soić nikakve političke boje, kamatnik kakva ga pod kapom nebeskom nema, Ante Trutin autonomaš po putu Bencuna i Vučemilovića, Marić Mate prosipač, Jovo Margetić bez ikakve političke boje, pak napokon Miše Vrdoljak i Luka Vuković narodnjaci koji su s nami glasovali. Kako iz tih imenica stvoriti narodno općinsko Opraviteljstvo? Nikako. Što se mene tiče, netom novo opraviteljstvo bude imenovano, dajem moju ostavku na mjesto tajnika, jer neću da pod autonomaškom šibicom služim.

Evo ti, dragi prijatelju, izpadak općinskih imotskih izbora. Jutros sam dočuo da će neki narodnjaci podnieti utok. Hoćeli pak namjesništvo te izbore uništiti jeli potvrditi, to se nezna. Ovo sam ti pisao da te čisto o poslu obavjestim, spravan, bude li potreba, javno svaku ovu priobćiti.

Ovdje nam je savjetnik Degiovanni. Ja mislim da će nać dosta pređe zamršene. Ali o tomu, molim vas, da uvrstite ova dva redka u »Nar(odni) List«.[48] To je što pišem sama i gola istina, a svjedoka koliko treba i ne treba.

Pozdravite mi Politea i ostale prijatelje i vjeruj

Tvomu

Matiću

28.

1877 Rafo Molin[49] — Jurju Biankiniju

Vienna, 12 Novembre 1877.

Distintissimo Signore!

Ella m'avrà considerato, e ben a ragione, come uomo di poca creanza prima che l'amico Paulinovich le disse un cenno dell'aquivoco avvenuto. Oggi però spero che Ella mi avrà per iscusato se non le scrissi, poichè la gentile che mi spediva non pervenne in mie mani. La lettera non è certamente andata perduta a Vienna. In undici anni che sono dominiciliato in questa capitale, questa è la prima volta che non ricevo una lettera a me diretta. Qualche amico comun deve perciò aver commesso una birbonata facendo sparire lo scritto. Comunque sia la cosa, la mia coscienza non ha scrupolo, e spero che Ella crederà alle mie parole. Che io non abbia ricevuto tutta la serie degli articoli è colpa mia, per la pigrizia di non portarmi alla posta a pagare il mezzo soldo che esiggono per rimettere il foglio in casa. Ma a ciò rimedierò domani. Peccato confessato è mezzo perdonato.

Ora per altro debbo ringraziarla delle gentili parole con le quali Ella presentava al pubblico il primo squarcio della mia memoria, parole li quali mi furono tanto più grate in quanto erano meno provocate dal canto mio, e derivavano spontanee dalla di Lei gentilezza.

Ed adesso subito dopo il ringraziamento una nuova seccatura. La prego di scrivermi una seconda volta ciò che Ella mi scriveva nella lettera andata smarrita. La prego però di sagrificare dieci soldi di più e fare come farò io stesso d'ora in poi ogni qual volta avrò da scriverle, vale a dire di impostare la lettera sotto ricevuta. Forse verrà aperta, ma almeno la riceverò. Presto le manderò qualche cosa pel giornale.

M' accorgo per altro di tediarla di troppo, mentre Ella avrà forse appena tempo di attendere a tutti i molteplici obblighi della redazione. Perciò non continuo, ma la prego di conservarmi anche in appresso la stima e l'amicizia della quale Ella onora

il devotissimo suo

Professore Raffaele Molin

[48] Vidi nepotpisani dopis: Imoski, li 28. ottobre. »Narodni list« 1877, br. 87. od 7. XI.

[49] Dr Rafo Molin, liječnik i univerzitetski prof. Sklon narodnjacima. Suradnik »Il Nazionala«, u kojem je god. 1870. u brojevima 43, 45—47. od 28. V, 4. VI, 8. VI i 11. VI objavio članak »Nuovi studi sulla redenzione della valle del Narenta«.

29.

1877 Franjo Kuhač[50] — uredništvu »Narodnog Lista«

U Zagrebu 24. XI 1877.

Slavno uredničtvo!

Svakako će te slavno uredničtvo već znati, da sam se odlučio izdavati sbirku narod(nih) popievaka na svoju ruku. Čast mi je priklopiti primjerak moga poziva na predplatu.

Ovdješnje novinstvo bilo je tako učtivo taj moj poziv preštampati i vrućimi riečmi popratiti. Molim, da bi slavno uredničtvo — samoj uzvišenoj stvari za volju — isto to učinilo.[51] Budući pako da Vaš cienjeni list i u talijanskom jeziku izilazi, usuđujem se još smierno zamoliti, da bi mi ga ako je ikako moguće, obielodaniti blagoizvoljelo i na talijanski jezik, budi po cielom sadržaju bud u povećem izvadku.

Na to što evo zamolih, uputi me Dr Conte Kosta Vojnović, te mi dade za vjerodostojnost toga svoju kartu, da ju priložim.

Pripomenuti mi je još, da sam se ujedno i na maestra Nic. Strmića pismeno obratio te ga molio, nebi li se s Vami radi načina sabiranja predplatnika u dogovor stavio.

Osobitim počitanjem jesam Vaš ponizni

Fr. Š. Kuhač

30.

1878 Vid Morpurgo[52] — Jurju Biankiniju

(s. 1. et a.) (1878)
(pisano vjerojatno 17. I. 78)

Caris(simo) Bianchini

Pubblichi queste 4 righe. Qui fece pessima impressione fra tutti noi che il »Nazionale« in occasione della morte di V(ittorio) E(manuele) non seppe far altro che riportare quell'articolo clericale dell' »Obzor«. C'era d'idea in molti di disdire l'associazione e si si concretò poi di scrivere un'articolo in Italiano sulla morte dell'uomo che ridusse in atto l'idea nazionale in Europa e spedirglielo per l'inserzione, onde seppure terdi riparare il mal fatto.

Suo

Vitto M.

31.

1878 Š. Šimonić — Jurju Biankiniju

Scardona, 17. I 1878.

Odlični prijatelju,

Hvala Vam liepa na moje i na ime gosp. Goldoni-a za uvrštenje dopisa glede ovog Sudbenog prislušnika. Nego žao mi je da ste mu izostavili ime. Istina jest da mi moramo najprije nepravici ljeka tražiti a ličnosti prezirati, ali ipak

[50] Franjo Kuhač (1834—1911), hrvatski muzikolog. Najznačajnije mu je djelo: Južno-slovenske narodne popievke, sv. I—IV. Zagreb 1878—1882.

[51] U br. 93. od 28. XI 1877. »Narodnog lista« objavljen je taj Kuhačev članak.

[52] Vid Morpurgo (1838—1911), knjižar iz Splita, istaknuti narodnjak. Više puta izabran za zastupnika u Dalmatinskom saboru.

U broju 6. od 19. I 1878. objavljen je u »Narodnom listu« kratki dopis iz Splita datiran 17. I 1878.

dobro je da i Obćinstvo u Dalmaciji znade koj je po imenu taj mladi izrod, koj nam onake liepe pravice u Skradinu kroji, kao što budalasti Maddalena, i koje su mu poglavitije vrstnoće u Sudu i pred naroda.

Osim toga dopustite mi da Vam kao prijatelj i nezavisni narodnjak primjetim i kažem, da mi je žao što jedini zar »Narodni List« ništa još nepiše o smrti oplakanog Viktora Emanuila. To se moj dragi prijatelju nedolikuje jednom n e z a v i s n o m n a r o d n o m g l a s i l u, kao što vi nazivljete »Nar-(odnog) Lista«, a neku neodvažnost koju kadkad primjetimo u »N(arodnom) L(istu)«, rodoljubu koj iskreno ćuti i slobodno misli za narodnu stvar, nemože da ugodi, dapače se nedopada. Znam dobro da »N(arodni) L(ist)« mora još da se umjereno i pametno vlada, ali dobro bi bilo da se i misli da s v i njegovi predbrojnici, i ako su pravi kršćani, nisu ni najmanje klerikalci. Budi Vam izgled »Primorac« koj svakomu ugađa.

Oprostite i nemojte mojoj iskrenosti zamieriti, a vjerujte da Vam je svedj prijatelj

Š. Šimonić[53]

P. P. Kad sam već bio zatvorio ovo pismo stiže mi N. L. 16 tek. i u njemu čitao sam i članak o Viktoru Emanuilu.[54] Nedopada se nijednom nezavisnom slavjaninu. Jedno n a r o d n o glasilo, jedno s l o b o d n o i n e z a v i s n o glasilo onako pisati nije moralo, ako baš na našu žalost niste naumili krstiti N. L. u P o p o v s k o g l a s i l o. Da ste zdravo.

32.

1878 Juraj Jelić[55] — Jurju Biankiniju

Spalato 18. I 1878.

Carissimo Amico

Il tuo articolo di fondo riportato dall'Obzor su V(ittorio) E(manuele) II ha sussitato una generale irritazione in tutti i Nazionali di Spalato, e il telegramma del Dr Bulat non e che una conseguenza, per calmare l'irritazione. Se non avevi tempo di fare un speciale articolo, era mille volte meglio non far nulla. Almeno avessi copiato l'articolo del »Primorac«, che era assai meglio, e quello non perisce le sussetibilità nè dei clericali, ne dei liberali. Quel famoso articolo è più clericale di quello della »D(almazia) Cattolica«. Vergogna per un foglio che deve rappresentare i sentimenti nazionali della Dalmazia, e che sono identici a quanto una volta aspiravano gli Italiani, »L'Unità Cattolica« nel suo N°. 10 venerdi 11 Gennaio 1878 scrive:

»Non v' è cuore ben fatto che non senta vivo dolore per tanta disgrazia, e noi frammischiamo le nostre alle lagrime comuni, e sono certamente fra le più sincere. Era il Re nostro legittimo, e lo amaiamo al cuore di figli, non propter glaudium, sed propter consientiam. Iddio ce lo avea dato, e gli fammo sempre sudditi riverenti ed affettuosi, perchè cattolici.« ecc.

[53] Na pismu je rukom Vinka Kisića dopisana uz potpis primjedba: Urednik »Prava«. Prema tome bio bi potpisnik ovog pisma Ante Šimonić iz Šibenika (1834—1893), koji je uređivao list »Pravo« god. 1873—1883. (Isp. Vj. Maštrovića, o. c. 42—43).

[54] »Narodni list« donio je u broju 5. od 16. I 1878. članak s potpisom »O« : Viktor Emanuel, kralj Talijanske.

[55] Juraj Jelić-Dražoević (1846—1897), profesor fizike i kemije na Velikoj realci u Splitu od 1872. do 1897.

E solo fra tutti i giornali l'Obzor, e il »N(arodni) L(ist)« che chiamano il Re galantuomo usurpatore del Quirinale, e che gioisce per la sua morte, restando in vita ancora Pio IX.

Forse tutte le nostre aspirazioni non sono basate sull' usurpazione; e se i papi non anno usurpati il Quirinale, non lo ha usurpato per essi Pippino il piccolo? I turchi non hanno essi forse più diritto di stare in Europa, cje i papi nel Quirinale? Quei l'anno conquistato palmo a palmo, e i papi l'anno ricevuti in dono da un usurpatore. Il »N(arodni) L»ist)« che ineggia, e guistamente alle vittorie Russe non sa trovare una sola parola di lode pel povero defunto, che mise in forse la sua corona per realizzare il sogno di tutti i grandi Italiani, e dopo realizzato renderli felici con una costituzione che può servire di modello alle più colte nazioni, e che per la sua scrupolosa osservazione si meriti il titolo di Re Galantuomo. Noi Dalmati che abbiamo assistito meglio dei Croati passo a passa a tutta questa grande epopea dell' unità italiana, abbiamo lo sconforto di veder chiamato questo tipo di regnante u s u r p a t o r e vergogna, dopiamente vergogna.

Aff. Dr Bulat m' incarica di occluderti nella presente un'articolo su V(ittorio) E(manuele) e ti prega di farlo stampare nel prossimo numero come articolo di fondo. Anch'egli ti scrisse ogni stesso su questo stesso argomento, perchè il fermento era grande a Spalato e se non stampi qualcosa contrariamente a quanto riportai, non so come potrebbe finira la cosa.

Investiti nella parte che hai fatta, e vedrai che deve essere stato un brutto momento nella tua carriera giornalistica.

Non averti a male di quanto ti scrissi, perchè anch'io non faccio che partecipare dell' indignazione generale a fine di bene, e per cercare d'aviare una possibilie rissura.[56]

Addio

Tuo aff(ezionatissi)mo amico

Prof. G. D. Jelić

(in fretta ore 9 di sera)

33.

1878 Gajo F. Bulat[57] *— Jurju Biankiniju*

Sp(alato) 19. I 1878.

Carissimo Bianchini,

I nostri amici di più avevano rimarcato con sorpresa che nel »Narodni List« non vi fu un' articolo sulla morte di Vittorio Emmanuele,[58] nel quale si poteva trarre partito per affermare la nostra nazionalità Slava, rendendo omaggi a questi Rè che realizzò la grande idea dell'unità italiana, legata al principio nazionale.

Maggiore ancora fu la sorpresa nel veder riportato nel numero di jeri l' articolo dell' »Obzor«, e molti volevano protestare. Io ho preso a me la cosa e mi sono permesso di mandarle or ora un telegramma, del quale ella dovrebbe tener conto, per non disgustare i lettori del »Narodni List« ed i buoni patrioti. Sono stati pubblicati tanti degli articoli in fogli italiani e perfino nell' »Unità

[56] Sa strane dopisana je primjedba rukom M. Pavlinovića: Bardassate napolitane!

[57] Gajo Bulat (1836—1910), načelnik grada Splita, zastupnik u Dalmatinskom saboru od 1876. i u Carevinskom vijeću od 1879., predsjednik Dalmatinskog sabora (1896—1900).

[58] Odnosi se na članak o smrti tal. kralja Vittorija Emanuela u br. 5 »Narodnog lista« od 16. I 1878. potpisan šifrom :»O«.

Cattolica« che molti si sorpresero come sia stato riportato l'articolo del »Obzor«. Molti poi che non leggono l' »Obzor« ne li O, non riconoscono il nome d' un giornale, e lo attribuiscono al »Narodni List«. Io credo che in questo stato di cose sia bene che ella chiarisca la cosa e la accomodi col scrivere un' articolo in cui sia spiegato che questo era riportato nell' »Obzor« del quale non si volevano assumere nè i giudizi (i quali, sia detto per parentesi, sono la più parte erronei) nè il concetto.

V(ittorio) E(mmanuele) per noi Slavi rappresenta l'idea nazionale accurata onestamente da un Rè chiamato al trono per grepi di Dio e volontà della nazione, ed ecco quindi ha materiale pronto per un bellissimo articolo, e potrebbe anche polemizzare coll' »Obzor«, senza urtare alcuna suscettibilità.[59]

Io credo che l' articolo sarebbe opportunissimo non solo, ma forse necessario anche pel resti della Provincia, e ritengo che anche a Zara tra i nostri amici l'art(icolo) dell' »Obzor« non avrà fatto felice impressione.

Era poi una necessità di telegrafarle io, onde non si desse publicità ed importanza soverchia al malcontento manifestatosi. In ogni caso la mia intenzione è buona, ed ella non la interpreti diversamente. Io desidero cioè che vi è qualche diversità di opinioni fra i nostri, questa non fù portata in publico. Non credo che l'Obzor abbia avuto una cattiva intenzione, ma ci sono delle frasi impossibili in quest'articolo come dei giudizi degni dell' »All(gemeine Zeitung« d'una volta.

Il periodo che dimostra forse non osservi stata cattiva intenzione è quello »Što su pred vjekovi tražili ecc ecc.« e che potrebbe trarre partita da questo periodo per accomodare la cosa.

Forse Jelić li scriverà in proposito egli pure.

Mi sogni bene e mi creda amico

G. Bulat

34.

1878 Rafo Molin — Jurju Biankiniju

U Beču, 10 veljače 1878.

Moj čestiti gospodine, moj dobri priatelju!

Mili Bože čuda velikoga
Ili grmi il se zemlja trese?

hoćete zaviknuti, kao stara narodna pěsma piše, pak opazite moj podpis. Ali šta ćete. Jedan put treba da čovik počme, pak bolje da priatelji nego tuđini se rugaju. Moram vas opet za jednu ljubav moliti. Ako imate kad i prođete kod Artale, pitaite ga: zašto nije meni još Parčićev rěčnik poslao, pak kažite mu na moje ime da to nije pošteno, što on primi jaspre pak zaboravi dužnost; i nemojte mu dati mira, dokle vam nije prikazao činovno svědočanstvo da je istinom knjige poslao. Treba da mi ovu ljubav učinite ako hoćete da drugi put vam još više razbijam glavu da možete moje knjige razabrati od mnogih pogrěšak. Za list hoću vam do nekoliko dana nešto pisati. Obzorje je sada najviše mrko, a hoću dočekati dok malo se svane.

Molim vas opet, mili gospodine, da mi oprostite slobodu kojom vam dodijavam, a da mi budite svagda věran priatelj, kako i ja se nadam da ću vavěk biti

Vaš ponisni sluga i priatelj

Naučitelj Rafo Molin

[59] Drugi članak o smrti talijanskog kralja pod naslovom »I funerali a Vittorio Emanuele«, s potpisom -P-, objavljen je u br. 7. »Nar. lista« od 23. I 1878. Taj članak pripada peru Dinka Politea. Vidi pismo Mihe Klaića J. Biankiniju od 20. I 1878. u H. Morović, Pisma Klaića uredniku »Narodnog lista« Jurju Biankiniju, n. d., str. 288.

35.

1878 Šime Ljubić[60] *— Jurju Biankiniju*

Zagabria 12. II 1878.

Dn Giorgio distintissimo!

Eccole il 2. volume delle »Commissioni e Relazioni«, uscito da pochi giorni. V' è della materia abastanza. Materiale ne ho per 40 volumi, ma l' Accademia manca di danaro per la spesa, e così si va a rilento.

Desideravo avere manoscritti dall'archivio di Zara. Mi ero rivolto mediante il nostro governo al ministero Lasser, ma siccome avevan già respinta una simile istanza della nostra Accademia, così fui rimesso io pure a tale deliberazione.

Ritrovandomi a Vienna per l'affare del fratello, domandai al seg(reta)io del presidio intorno il motivo, e mi fu detto, che s'opponeva il Governo di Zara. Il capo poi del Presidio, udite le mie ragioni in pessimo tedesco, assicuravami, che da lor parte non vi sarebbe opposizione, ma che mi assicuri da parte di Zara, e che poi rinovi l'istanza. Nel frattempo avendomi lo stesso Rodich scritto di sua mano, aver il mio fratello ricevuto il permesso di aprir la farmacia (unendovi la sua fotografia con sottoscrizione), così nel ringraziarlo per la notizia e per la fotografia, gli feci conoscere, quanto mi fu detto a Vienna intorno i manoscritti. Giorni fà egli poi rispondevami, che mi favorirà per codici legati, e che rinovo l'istanza. Così ho rinovato l'istanza, e spero, che l'Antonietti non mi farà altra burla.

Qui le cose vanno da male in peggio. La demoralizzazione del governo Mazuranichiano ammorba tutto. È un vero sfascello. La dieta non è meglio d'una mandra. Spun, ch'ebbe altra sera nell' affare del redattore Frank una sconfitta delle più umilianti e vergognose che si possono avere per opera del Makanec, è la suprema divinità del giorno. Derencin è la sua pantofola, ch'egli getta quàa e là a suo piacere. Živković è bizantinista a tutta forza. Mihić una statua da muzeo. E giova dire, che non v'ha chi potesse rimpiazzarli.

Le raccomando vivamente di stringer i panni addosso a Artale per il debito che ha con me. Ella sà che per la fabbrica mia mi si vogliono denari e denari.

Mi commandi e mi creda con stima

Devotis(sim)o Amico e servo

Prof. S. Ljubić

36.

1878 Rafo Molin — Jurju Biankiniju

U Beču, 22 veljače 1878.

Mili gospodine uredniče!

Nadam se da ste dobili poslědnju moju knjigu. Dočekam željno ili rěčnik, ili odgovor koi me uzrok Artaliev nedostojnosti izjavne. Kako sam vami na onomu obećao, evo da vam predano rěč oderžem. Eto vam jedan članak koi mislim da će biti dobar za podlistak.[61] Vi ćete reći da nije kratak kako ste

[60] Šime Ljubić (1822—1896), povjesničar i arheolog, ravnatelj Narodnog muzeja u Zagrebu od 1871. Uređivao Vjesnik hrvatskog arheološkog društva od 1879—1892. Bio je član Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti.

[61] U br. 18. »Narodnog lista« od 2. III 1878. objavljen je članak: Bosnia ed Ercegovina. Studio d'economia pubblica. Vienna, in febbrajo 1878. Potpis: Prof. Dr Rafaello Molin.

meni priporučili, ali věruite mi, ni mi je bilo moguće kratkij ga urediti. Molim vas samo, ako možete, da ga brzo i u jednu broj cělo javite. Čas je sada naibolji za takove izdanje, i treba da sve narodne snage složno se na samu cilju žadobivanje Bosne i Ercegovine sjedinije. Tko znade pisati, neka izdade svoje misli, neka kaže pukom kako mu srze kuca; tko ne zna neka više. Valja da i Němci i Madjari jedan put za svi razumiju da i mi smo ljudi i da oćemo imati što je naš(e), što nam treva ža naše narodne življenje i za naš naprědak.

Ali došta do sad sam se zabavio, i vi ne imate kad da moje ludosti poslušate. Oprostite dakle i budite svagda dobar priatelj

Vašemu poniznjim slugom

Naučit. Dr. Raf. Molin

37.

1878 Lovro Monti — Jurju Biankiniju

U Beču na 10. III. 1878.

Dragi Don Gjuro

Evo Vam šaljem u prevodu jedan dio govora[62] što sam sa velikijem uspjehom (sačuvaj Bože) skoro držao. Budući da ima još toliko, jer sam više od sata govorio, a tobože dosta skladno i razumljivo a osobito bez zapinjanja (jer sam lijepo čitao) — do Vas je rasuditi hoćete li odmah ovaj dio u list uvrstiti ili ćete čekati da Vam i ostali dio pošaljem, pak onda sve umah da svojiem štiocima podnesete pod oči. Molim Vas samo da nebude tiskarskijeh pogrešaka.

Nemam Vam ništa osobito nova saopćiti; nego želim Vam da ste uvjek zdrav i veseo.

Pozdravite prijatelja i zbogom,

Vaš prijatelj
L. Monti.

P. S.

Poslaću »Obzoru« jedan ispisak govora. Valjda će ga on hrvatski prevesti i tiskati. Čitao sam u »Politiki« da će ga i ona pretiskati.

38.

1878 Bartolomej Mitrović[63] — Jurju Biankiniju

Trieste, 12 Marzo 1878.

Egregio Signor Bianchini!

Non mi accusi d'indiscretezza se con questa mia vengo a pregarla di un favore. Qui occlusi troverà un cenno critico intorno alla Fisica testè pubblicata del direttore Vlahović; cenno che Li rimetto colla preghiera di volerla inserire nell'accreditato giornale da Lei redatto. Veda di accentuare se creda, quello che concerne la traduzione sulla nostra lingua, e trovandosi qualcuni disposto a farlo, con suo comodo me ne dà avviso, che potrei facilitargli il lavoro. Scusi del disturbo, e consideri che è una seccatura aggiunta a quelle moltissime, che

[62] Govor L. Monija u Carevinskom vijeću objavljen je u talijanskom prijevodu s njemačkog jezika u »Narodnom listu« br. 22. od 16. III i u br. 23. od 20. III 1878.

[63] Bartolomej Mitrović, profesor na Višoj trgovačkoj školi u Trstu, povjesničar i publicist.

Ella ha giornalmente, e che sono inerenti alle di Lei generose mansioni. Disponga di me in tutto quello che posso; pensi che la mia è un'offerta sincera, derivata da quell'affetto che nutro per Lei strenuo difensore della causa nostra; dell' attaccamento alla causa stessa, che, lontano dalla patria, quantunque sotto ogni rapporto ben provisto, mi fa spesso sospirare i nostri cari sassi. Oh! avvenisse quest'annessione della Bosnia e dell'Ercegovina!! Chi sa che allora quel poco, che ho imparato, a quella qualunque esperienza che ho acquistato in questi dieci anni di pratica nell'insegnamento, non mi venisse offerta l' occasione di impiegarli a Ventaggio del popolo nostro!!

Calcoli che io lo desidero di cuore, e perdoni la digressione!

Mille ringraziamenti La prego ancora una volta per questo nuovo disturbo, e mi protesto con perfetta stima di Lei

Devotissimo servitore

B. Mitrović

Da scuola in tutta fretta.

39.

1878 Lovro Monti — Jurju Biankiniju

U Beču na 10. IV. 1878.

Dragi Don Gjuro

Evo Vam zadnji, a valjda i poslednji moj govor,[64] što sam skoro držao. Nebi Vam ga ni poslao, niti bi se bio mučio prevesti ga, da me nijesu ovgješnje novine uprav nagrdile, jer su, ja mislim za nakost, tužna izvješća stavila i uprav, kao »Wiener abendblatt« ono što sam pobijao, kao da sam branio, pače još grgje, u usta mi stavile.

Preporučujem Vam se rad tiskarskijeh pogrešaka, i zahvaljujem Vam što su mi drugi govori, posve čisto tiskani bili.

Do malo dana, ako bog da zdravlje, vidjećemo se.

Ostajte s Bogom i budite vazda zdrav i veseo kako Vam želi

prijatelj
L. Monti

40.

1878 Vuk Vrčević — Jurju Biankiniju

Trebinje 29. V 1878.

Veleštovani Gospodine!

Danas mi ovo treći put prispje moj knjigonoša bez Vašega plemenitog »Narodnog Lista« kojeg sam svegj sa nestrpljivosti očekivao kao Neva svatove. Vidim da mi ga obustaviste te za mene bi — štono naši vele — »s' neba pa u rebra.«

Vi imate pune bisage razloga zato što Vam odavna ništa ne saobćih, a znate već tomu pravi uzrok, a hiljadu suviše što Vam ni šuplje pare ne poslah. Ali nemate — meni se čini — pravo da me u broju vaši starodužnika računate, bez dajbudi jednom me neopomenuste. Vas mećem za sudnika!

[64] Govor Montija od 9. IV 1878. objavljen je na talijanskom jeziku u »Narodnom listu« br. 31. od 17. IV 1878.

Želeći da ga i u buduće primam, molim Vas da me predbrojite za ovu čitavu godinu, i da mi izvolite javiti koliko će biti moga duga, i koliko sam Vam za prošasto dužan da Vam sa dojdućom poštom novce opremim.

Megju tim, i dok se Trebinja kurtališem, prebudimo jedan sprama drugomu kao i do danas, i doklen Vas opet uvjerim kad se pensionam da sam s najvećim štovanjem

Vaš iskreni

V. Vrčević

41.

1878 Rafo Molin — Jurju Biankiniju

U Beču, 16 studenoga 1878.

Čestiti gospodine, mili priatelju!

Najprije moli(m) vam oprostite kasne odgovore vašemu uljudnu knjigu. Vieruite meni, vi ste mi taki ljubav učinili koj ja do smrti neću nikada zaboboraviti. Vami dakle, mili priatelj, iz srze moje prostodušne zahvale. Oprostite jošte ako nisam vam kazalo posle o koje vi ste morili govoriti sa gospodom Antonietti. Ali vieruite da, kad sam mučio, ni mi je bilo slobodno govoriti, iz uzroke da tajna nije bila samo moja. Bog dade da bi moglo na skorom sve objaviti. Do to doba molim Boga da izverše moje posle kako želim za bolje moje i otačbine. Nemoite se nami razljutiti ako za novine ovi put nista ne pošaljem, jer sam u kratko zabavilo sa jedne strane izdavanjem jednu knjigu o pćelarstvu a sa druge mojim mnogim bolestim. Ali se nadam da na četrnaist dana oće mi biti slobodno raditi za naše mile domovine.

Do tada primite prijateljski opetovane zahvale i pozdravlje

vaš srdačni priatelj

Dr Rafo Molin

42.

1879 Vuk Vrčević — Jurju Biankiniju

Trebinje, 20. I 1879.

Prečasni Gospodine dični mi prijatelju!

Doživjeh da mogu nešto slobodnije no dosad pisati; a razmrznuo mi se jezik u vilicama te mogu i progovoriti kad se već može i pravo sa istinom izreći.

Evo me na novo k' Vama. Javljaću Vam onoliko koliko mi jošt noseći bonet i uniforma dozvoljava, a kad se sa svim oprostim i dočepam slobodne kape znaćete što pod njom spava.

Uz prkos mojih neprestani molbah da me već oslobode posle 41. godine službe i u 68. oj godini starosti u Beču mi ne prisnaju plača ni molbe. Tomu je kriv onaj glavni priatelj G. Baron Jovanović koji me kod Njeg(ove) Preuzviš(enosti) Grofa Andrassÿ umolio da mu budem ad latus u Sarajevu. On se još nije povratio na opredjeljeno mu mjesto, te ni još neznam šta će od mene biti. Ja se ne mogu odreći zahtevanju G. Barona Jovanovića iz neki osobiti uzrokâ, ali štono naši vele »ako konj ne umije reći ano zna teći.« Tako mi je Bog osudio da se od povoja do pokrova mučim!!

Vi mi i za ovu godinu šiljete Vaš list. Sljedujte, pak na svršetku godine koliko me god zadužite gotovsam sa harnosti platiti.

Primite moj bracki pozdrav, i vjerujte mi da jesam

Vaš iskreni štovatelj

Vrčević

43.

1879 Ivan Buratti[65] *— Jurju Biankiniju*

Agram, 28. II 1879.

Chiarissimo S(igno)r Bianchini

Memore della preziosa di Lei amicizie e della bontà e deferenza in ogni incontro dimostratomi, vengo colla presente ad impegnare la di Lei influenza ed i di Lei buoni ufficii in argomento che mi dà assai a cuore.

Il giovane violinista croato, Francesco Krežma si recherà verso i 15 di Marzo in unione a sua sorella Anna Krežma in Dalmazia coll' intendimento di dare alcuni concerti nelle principali città nostre. La fama dirò mondiale che si acquistarono questi due giovani artisti, l'uno col violino, l'altro sul cembalo, non giova dirlo a Lei che sarà a giorno senz'altro di quanto ne parlarono i giornali francesi, italiani, tedeschi e nostri, dacchè essi si produssero e a Parigi e a Roma e a Vienna e a Trieste. In quest' ultima città diedero in una stagione non meno di 13 Concerti entusiasmando il pubblico e meritandosi ogni sorta di lusinghiere dimostrazioni.

Di più non m' occorre quindi aggiungere, certo che quando Ella li avrà veduti ed uditi, questi due amabili giovanotti si acquisteranno la di Lei simpatia, come si hanno sino dalla loro infanzia la mia più siccura affezione ed amicizia. E con amicizia sono legato à loro genitori, cittadini rispettabilissimi sotto ogni aspetto in questa città. Il Vescovo Stroszmayer ed altri raguardevoli personaggi croati danno protezione ed appoggio a questi due giovanetti che fanno tanto onore alla loro patria. Oltre allo eccellere nell'arte, Ella vedrà quale squisita coltura li adorni e come parlan a perfezione non solo la propria lingua, ma l'italiano, il francese e l' inglese.

Prepari, prego, sin d'ora il pubblico ad accoglierli con simpatia e faccia, prego ancora, quel che più può perchè restino soddisfatti dalla nostra Dalmazia e risguarderò ogni attenzione loro da Lei fatta come fatta a me.

Grazie intanto in anticipazione — si rivendichi (...) e mi creda con vera amicizia

Suo affez°. devotis.

Buratti

44.

1879 Lovro Monti — Jurju Biankiniju

U Beču na 1. IV. 1879.

Dragi Pope Gjuro

Evo Vam šaljem moj zadnji govor[66] preveden hrvacki. Nije mi čak dobro ispao, jer sam morao izostaviti nešto što bi mu bilo dalo bolji i oštriji značaj, a morao sam to izostaviti jer Predsjednik(ne) mogao trpjeti da dalje govorim.

Ako moguće uvrstite sav govor u jedan broj lista — ako to nije moguće, onda prekinite ondje gdje prestajem govoriti o molbenicam Dalmatinskim. Ako vam se nemili što sam ja stavio »visoki Zbor« na mjesto »visoka kuća« a Vi promjenite.

[65] Dr Ivan Buratti (1828— ?), profesor kaznenog prava na Pravoslovnoj akademiji u Zagrebu od 1851. Savjetnik guvernera u Trstu od 1861. Utemeljio gimnaziju u Sinju. Kao penzioner nastanio se u Zagrebu. Surađivao u »Narodnom listu«, gdje mu je god. 1875, br. 27. od 3. IV objavljen članak »Slike iz Trojedne kraljevine«.

[66] Govor Montija od 28. III 1879. objavljen je u »Narodnom listu« br. 29. od 9. IV i u br. 30. od 12. IV 1879.

Pozdravitemi Klaića i ostale prijatelje. Pop Miho, hvala bogu opravio se i jučer je prvi put došao na sjednicu. Da ste mi vazda zdravo i veselo

Vaš prijatelj
L. Monti

P. S.
Služio sam se Vašijem pravopisom. Molim Vas samo da mi pazite da nebude tiskarskijeh pogrešaka.

45.

1879 fra Ante Karačić — Jurju Biankiniju

Buško Blato 24. IV 1879.

Časni Gosp. Uredniče

Oni razgovori Vida i Tome[67] amo su u Livnu svjetinu užbunili do zla boga. Iztražuju dopisnika N. N. Svi nemal rodoljubi znadu tkoje, a po svu prieliku znadu i vojničke vlasti i sudci, buduć da su mi neki pod imenom rodoljubâ (ma u ovčioj samo koži) dohodili, i moglisu doznat; zato svaki čas očekujem da će mi p r o c e s i n t i m a t; dok je vojnički sud znate da je nezgodno! medjuto je za fukaru, narod i pravdu nežalim i postradati. Ja mogu svaka osvjedočit s Bošatlijinim kmetim, dapače vojnički je zapovjednik i još gori rieči njima izgovorio, koje nisam smio ni metnuti, naprimjer »A! Zmije bosanske, goleću vas po sniegu koturat, a Begu ćete platit!« Sad se i ja kajem, mogo sam da onog Stojana neimenujem, pak bi manje užbune bilo.

Kad su prekazali bivšem generalu Latereru u Livnu da je onako pisano u »Narod(nom) Listu«, on je odgovorio: »A q u e s t o è p e s s i m o g i o r n a l e, n o n o c c o r r e n i e n t e!« Medjuto dobro su se uzvrpoljili! Molim Vas da to moje pismo u podlistak metnete, i možete metnut kao jednu n o t u, da Vam je iz Dalmacie došlo, da jim tako zabacim trag.

Jaću i opet Vida i Tomu sliditi, ali samo pod njihovim imenom. Nemojte spominjat dopisnika, nego samo: Vid Hercegovac i Tome Bošnjak. Svi su Vam rodoljubi zahvalni što ste dopisnika N. N. branili, a ja osobito i srdčeno vam pozdravi šaljem i jesam s vanrednim štovanjem

V. C. G. Sluga pokorni

Fr. Anto Karačić župnik

46.

1879 Lovro Monti — Jurju Biankiniju

U Beču na 28. IV. 1879.

Dragi Don Gjuro

Evo Vam šaljem prevod moga govora kog sam na 26 tek. držao ovdje u Reishsrathu, povrh, uređenja Neretve i osušenja neretvanskijeh močvara.[68]

Sad vas molim da ako moguće uvrstite taj govor cjelokupno u jedan broj »Narodnog lista« jer možete i sami razumjeti, da ne improvisirani, nego sas-

[67] »Narodni list« br. 21. od 12. III i br. 22. od 15. III 1879. donosi u podlisku : Razgovor Vida Hercegovca, Tome Draganovića iz Skoplja i Sulje Žderića iz Travnika, na Bugojnu početkom veljače 1879. (Piše za »Narodni list« N. N. iz Bosne).

[68] Taj govor Montija objavljen je u »Narodnom listu« br. 36. od 7. V i u br. 38. od 14. V 1879.

tavljeni govor, sačinjava cjelinu koja se neda bez škode cjepati, a objelodaniti taki govor u više puta a osobito u listu koji neizlazi nego dva put na nedjelju, to mu je oduzeti svu onu snagu što on može imati u sebi. Volio bi tada da nebude ni objelodanjen a osobito kad je potreba, da u narodu učini sav onaj utisak, što može po svome sadržaju učiti. Takogjer molim Vas da mi činite paziti na tiskarske pogreške.

Danas sam opet govorio, povrh Dalmatinskog gvozdenog put(a) i predlog podnio koji će biti u financijalni odbor pretresen, pak kašnje ili primljen ili odbačen u kući. Poslaću Vam prevod čim ga svršim.

Ovgje smo svi hvala Bogu zdravo.

Pozdravite tamošnje prijatelje i želeći ći Vam svako dobro ostajem

Vam odani

L. Monti

PP. Pop Miho poslaće Vam članak povrh ovog govora, i valjda Ministrov odgovor.

47.

1879 Musić[69] *— Jurju Biankiniju*

Mostar, 12. Svibnja 1879.

Prečastni Gospodine!

Dogovorom Prijateljah Vama Velecjenjeni Gospodine vrlo dobro poznati, od koji ste i do sada prilične ovim spise više nego jedanput primali, šaljem Vam i ovi da ga u Vaš pun rodoljublja List priobćite.

Molim da po svaki način ovo na javnost date.

Budite uvjereni da što više od otuda Vaš Velecjenjeni List grmi, amo se narodni neprijatelji još više plaše.

Buhač travu kroz kratko vrieme poslaću, ali radit ću sigurnim putem, da nebi mogli što neprijatelji predbaciti. Za sad oprostite na dosadljivosti; ali ipak mi svi koji iskricu malu narodnosti u grudim gojimo kako dosada tako i u napried dodijavat ćemo Vam, budući dasmo uvjereni, daste skloni pritrpiti sve za vjeru i dom.

Daklen od mene i od drugih Vaših iskreni Prijatelja primite srdačne uzklike: Živio za svoj narod Borioče! Bog dao da dočekaš ispunjenje Tvojih plemeniti želja!

Musić

48.

1879 Vuk Vrčević — Jurju Biankiniju

Trebinje, 27. V 1879.

Veleštovani Gospodine!

Evo me već oslobođena iz Trebinja zemnog očistilišta posle 41. godine službe a među ovim 18 1/2 u Trebinju!!

Najmilostivije mi je odobrilo Njeg(ovo) Ces(arsko) i Apost(olsko) Veličanstvo svu danas uživanu godišnju platu. Ako sam dugo čekao ano sam Bogu fala i dočekao »ko se dima ne nadimi vatre se ne ogrija«.

[69] Musić, jedan od vođa ustanka u Hercegovini i dopisnik »Narodnog lista« i prije ustanka.

Gornje pismo objavljeno je u Jubilarnom broju »Narodnog lista« 1862—1912, str. 34.

Ja Vam ne obećavam, ali što budem kader biti ću Vam na ruci. »Ko t' izdao ljeto ga izdalo« itd. proklinjao je Car Lazo na Kosovu.

Molim Vas da mi uvrstite uloženi oglas u Vašem uzoritom listu. Što bi bilo troška zadužite me.

Prebudite zdrav i živ koje Vam od svega srca i duše želi sa štovanjem

Vaš iskreni

Vrčević

49.

1879 Vuk Vrčević — Jurju Biankiniju

Dubrovnik, 22. VII 1879.

Veleštovani Gospodine i prijatelju!

Kad Vas ovako zazvah nek mi je dopušteno da Vam kao starac, rodoljub i narodni čovek nešto najiskrenije rečem.

Vi ćete bit čitali u »Glasu Crnogorca« 5—17. tekućeg, juče ovde primljen, jedan članak protivo Vašega Lista naperen. Članak koji, za sad nije drugo osim ograničene opomene da se okanite cijepati Dalmatince i hoćete da budu Hrvati a ne Srblji.

Vi ste možda i nehotimice stanuli ljutoj zmiji na rep, i ako je na vrijeme u glavu ne utučete ja Vas uvjeravam da ćete zlo uraditi na grdnu pogibiju obće narodnosti koja je s Vašom pomoći tek u jedinstvo kročila.

Ne samo Boka kotorska nego i Crna-gora pa i sav Dubrovnik spravan je s Vama krvavu borbu započeti. Stoji li ovo na narodnu korist, pa u Vašem interesu sudite Vi.

Priznajem moj gospodine! da sam prekoračio granicu slobode. Ako rekoh ne posjekoh.

Javljam Vam i to da sam danas pisao mom sinu u Kotor da savjetuje našu braću da ne prenagle prigje nego Vaš odziv u dojidućem Narodnom Listu ne čuju, i da svi moji i Vaši glavni rodoljubi ovden u Dubrovniku žele da Vi kako najbolje znate i umijete popravite i previgjenomu zlu doskočite.

Uz ove prijateljske i iskrene izraze primite moj bracki pozdrav, i ne zamjerite

Vašem štovatelju

Vrčeviću

50.

1879 Marko Stipetić[70] — Jurju Biankiniju

Jelsa, 8. VIII 79.

Mili moj Juro!

Znadeš da me se pero osobito neprima, nebudi s toga zamjera što ti riedko dostavljam koji redak; neka, tako da rečem prirodna lienost a uzto nešto i gradski poslovi, čine me često otesati vremenom, ali ipak sa sjetom i dragovoljno svraćam milim prijateljem. A možda si i dočuo da i još neka ljepušna strana me zanima već je nekoliko vremena; krilati leptir pao na meden cvjetak, tvoj prijo se zaručio! Hvarska djevojka, kršna Hrvatica postala mi omjelelom

[70] Dr Marko Stipetić, iz Vrbanja na o. Hvaru, liječnik i prijatelj iz djetinjstva Jurja Biankinija. Umro je mlad.

Vilom, ja se zaljubio i u njezinom nježnom naručju, već crpim neopisivo blaženstvo najgoruće ljubavi! Postati će mojom po jematvi, a uzrujana mašta već mi predstavlja u pameti sve blaženstvo te skore sladke dobe. Liepa je, Juro, do duše, moja Vila, a uzto i kriepostna, te mi je pouzdano se nadati da će mi u svoje vrieme uzgojiti siva sokola, živahna Hrvata! Dabogda. Ti ipak brini se za bračnu pjesmu, a mlada Hrvata moraš osobno krstiti!

Srdačno ti čestitam da ti pođe za rukom ukloniti se težkoj pogibelji što ti je prietila navući do finog nosa svilasti cakleni parižki šešir!... Valjano si se ponio, baš kako se Hrvatu dolikuje; napried za vjeru i domovinu, ne klonjuj dušom i nek te hrabri uvjerenje da iz nevine krvi hrvatskih mučenika dižu se osvjetnici! Vrijeme i napredak načela koja braniš i tebe će osvietit. Uhvajamo da s tim samim dostanu posljedice uz kukurikanja naših Obrovačko-Kistanjskih dobâ, ali ne da Bog da njihova krika ne postane povodom ozbiljnih opasnosti između jedne braće! Žaliti je što na Obrovačko-Kistanjskom biralištu nisu se borila dva različita narodna načela, dva načela politička, već samo pod ovom izlikom još jednom htjela se je pojaviti starodavna mržnja pravovjernih zanešenjaka naprama krivovjernim! Da Pavlinović ne bude tako vanredno zaslužio priznanje svoga naroda, čovjek bi se usudio reći da on i njegova pisma ne malo su doprinieli mržnji Srba i Hrvata po pokrajini, ali pošto nami nije izticati ni mane takova muža, priznati nam je barem da i kod narodne (Hrvatske) stranke uvuklo se je koja zrnce kukolja, mreža se odveć oteže, osobna korist i vladino gleđenje zavladalo je kod većine, rodoljublje postalo je riedkost malo odabranih značaja. Udaramo li pravim putem? Budućnost će dokazati, međuto pazimo ozbiljno na pojave Obrovačko-Kistanjskih Srba; ne da Bog da njihova tunomadnja igrarija nepostane opasnim pitanjem!

Oprosti, Juro, ako sam se obširnije zaveo koju reći o stvari, koja nije upravo moga zvanja, niti mi je namjera zanovetati drugomu, što nebi bilo ni rodoljubno ni ozbiljno djelo; htjeo sam se s tobom na najprostiji i iskreniji način prijateljski porazgovoriti o svemu i svašta, pa i nevriedilo šuplja boba.

Do druge prigode s Bogom, zdravuj i vjeruj svom

Marku

51.

1879 Spiro Tomić — Jurju Biankiniju

Na Dobromu u Splitu, 18. VIII 1879.

Dragi Priatelju!

Bog te blagoslovio i ukripio tvoju desnicu i tvoje pero. Svakako ona dva zlatna članka i odgovor Crnogorcu, i sve što si odgovorio brati srbim, tiskaj u osobitu knižicu neka može svaki Hrvat uvik držati uzase tvoj zapis.

Nemoj brate da ovo blago propane — svakako tiskaj odma i meni upravi 10—20 iztisaka.

Klaić mora da idje u Beč, brez njega bi tamo bili ko truplo bez glave. Što se o tomu radi? Ja sam teško bolova, pak nisam moga se baviti. Kaži mi kako stoji ti glavni posa?

Imao sam sriću putovati su dva tvoja brata i divio sam se, a trećega pozna u Šibeniku, sve pod izbor junaci i poštenjaci. Živili! Kolino im se uzmnožalo — Živili Pragu i Narodu.

Pozdravi sve što je naše, poglavito dičnog Klaića i tebe grleći i ljubeć ti ruku, u Isusu, Marii, Jozipu bivam

tvoj štovatelj i priatelj

F. Spiro Tomić

52.

1879 Franjo Krežma[71] *— Jurju Biankiniju*

Charlottenburg presso Berlino
li 24 Agosto 1879.

Pregiatissimo Signor!

Subito dopo il mio viaggio in Dalmazia, fui chiamato come primo maestro di concerto dell' orchestra del Reale direttore di Musica Bilse a Berlino; e non potevo allora ringraziare ai miei protettori ed amici, per le simpatie ed onori che mi furono dimostrati, il ricordo di questo viaggio viverà sempre in me.

Preg(giatissimo) Sig(nore) prego di farne menzione nel suo on(orato) giornale, e credermi colla massima stima per Le'

Francesco Krežma

53.

1879 Lovro Monti — Jurju Biankiniju

U Kninu na 13. IX. 1879.

Častni Gosp. Uredniče

Ja sam Vam brzojavio da dadete tiskati onaj moj dopis, jer drugačije nije moglo biti i ako nijesam to učinio odmah čim sam Vaš list primio, nego sam dan i noć premišljao, to je bilo jedino zbog zadnje točke Vašeg lista, to jest da ne ogorčam Vaš položaj.

Ali pokle sam opet pročitao onaj svoj dopis, imajući pred očima svrhu za koju sam ga pisao, nijesam mogao smanjim, da Vam ne brzojavim u spomenutom smislu.

Čini mi se da u pismu nema uvrede nikakve, a da o kakvoj pljuski nema divana. Izim pobijanja onijeh opazaka koje se odnose k izjavi kninskijeh birača, sve ostalo tiče se samo indirektno urednika Narodnog lista.

Ima istina još jedna točka u onom pismu, koja glasi kao neki priekor prama »Narod. Listu« a tu je ona, gdje ja neodobravam postupanje »Lista« u pogled glasovanja Obrovačko-Kistanjskijeh birača i govorim o uzroku nezadovoljstva Srba prema »Listu«. Ali što se tiče onog postupanja, tojest *načina* kako je »List« osudio ono bezdjelo, eh tu nemogu inaće nego reći, da je uzbuna, gnjev i strast zaniela one koji su ob onom poslu »Narod. Listu« pisali, te nijesu onako pisali kako je trebalo da se piše na narodnu korist. Nije trebalo nastojati da se što više utiska na Hrvate čini, pače ako moguće, moralo gledati da se njihov pravedni gnjev ublaži — nego moralo se nastojati nek sami Srbi osude one koji su prouzrokovali onu bruku a barem nek jih u svom srcu osude. Ali nehote učinjeno je od Milaša, Kovačevića i Vujinovića, neku vrstu srpskijeh zatočnika i mučenika, dočim prije malo su vrijedili i malo su šta mogli ti ljudi.

Da su Srbi uhvatili pizmu na Klaića najviše zbog »Narodnog Lista« meni se čini da nema sumnje. Svakako to stoji, da su gori spomenuta troica, služili se tijem nezadovoljstvom, kako sredstvom kojim da postignu svoje svrhe i mahali su »Narod. Listu«, pred očima birača i ostalijeh Srba Dalmatinskih, isto kako što u Španjolskoj čine sa crljenijem barjačićima, kad hoće da bikove ražeste do bijesa.

[71] Franjo Krežma (1860—1881), violinski virtuoz iz Osijeka. Završio konzervatorij u Beču god. 1875. Koncertirao je po mnogim evropskim gradovima. God. 1879. naglo je obolio i umro u Frankfurtu u 21. godini.

Ali ja sam o svemu tome govorio ne za to da korim, već u svrhu da bi, ako moguće, pomogao, nek se to ispravi i popravi.

Svakako, ja razumim, da to Vam a valjda i mnogijem, jest neugodno — nego vjerujte da je bilo i meni teško, preteško isticati se onijem pismom. Ali svaki položaj ima svoje dužnosti, svaki čovjek mora svoju službu ili ako hoćete, svoju ulogu vršiti.

A što Vi kažete da će moje pismo više od štete nego od koristi biti, ja baš neznam hoćeli biti tako a nadam se da neće — nego je veća prilika da bude od štete meni; čemu bi ja pak bio sasvijem ravnodušan. Ja svakako o tome ovako mislim: inteligentniji ljudi razumjeće me. Neću jim ništa nova kazati, ali tumačiću valjda i njihove misli i čuvstva, ili barem imatće priliku da svoje misli bolje razbistre — a od velike većine čitatelja, neki će shvatiti na jedan a neki na drugi način, kako kome draže ili kako kome bolje ispada.

Stranki i stvari narodnoj štete nemože biti s onog pisma, jer u njemu nema zla, a sva odgovornost pada na mene. Stoga nemože biti štete ni »Narod. Listu« jer je pismo tiskano u osobitom prilogu i podpisano.

Napokon rodoljubno sveštenstvo razumjeće da jedini način kako će se ograničiti u narodu upliv sveštenstva inog vjeroispovjedanja, jest ne ćerati mak na konac sa svoje strane i neisticati se kao praviteljni čimbenik u životu naroda. Kad nepripoznajem Pavlinovićevu nepogrješivost, imam pravo udarati na Milaševu ludost i pakost.

Domaći dušmani i vlada pak, razumjeće da, ma još dublji jaz prokopali u narodu u svrhu da ga podijele u dva različna tabora, ipak ima srčenijeh pionira, koji su kaderni barem pokušati, da preko tog jazaa bace most po kome mogla bi braća pružiti do potrebe jedan drugom ruku pomoćnicu.

Može biti da se varam i da se prevarim, ali baš zlijeh i štetnijeh posljedica za narodnu stvar, s objelodanjenja onog pisma nemogu postati.

Račun potroška pošaljite mi odmah da ga podmirim kako treba.

Pozdravite sve prijatelje i da ste uvijek zdravo

Vaš prijatelj
L. Monti

54.

1879 Alojz Matijaca[72] *— Jurju Biankiniju*

Spljet, 8. X 1879.

Velecienjeni moj Gospodine i Prečasni Priatelju!

Nije bilo potrebito da se opravdate što niste mogli skoro kad ste bili na prolazku doći k meni, poznajuć vele dobro Vaše srce i uljudnost, a nikakvo moje dostojanstvo, sasvim da bi Vas bio rado vidio i s Vami probesidio. Što Vaša sestra Tona vruće priziva, bilo je nikidan nagodjeno i ugovoreno dovoljno s Otcem maloga djaka, te joj možete slobodno odpisat da se već za to ne stara. Mali Ljubić, do malo, bit će nadaren aljinom našeg Reda, i podupren što se bolje i više bude moglo. Žao mi je da na osvetu Vaših priporuka usilovan sam Vas molit da izvolite pridat Gosp. Rodiću ovu moju molbenicu, kojom prosim od Popečiteljstva pripomoć za dovršenje one moje Cerkve. Vruće molite ga da mi je podupre što se bolje može, te spomenite mu da ono što me je bio u pr(ošlom) Svibnju svietovao da dostignem, za bolji uzpieh moje molbenice, kod

[72] Fra Alojzije Matijaca (1832—1890), rodom iz Kaštel-Lukšića, dominikanac, zaređen 1854. Od 1864. djeluje u Splitu kao propovjednik i nastavnik na gimnaziji. Dva puta izabran provinicijalom.

gosp. Ausera archeologa u Beču, da ću isto, i još bolje, dobit po odvjetovanju gosp. Bulata, Rendića i onog Prisv. Biskupa ako on podupre i pošalje, što se prie može ovu moju molbenicu u Beč: nadostavite jošte, da isti Pr. Biskup žudi znati broj i dan u koji će bit poslana, na svoje i moje pravilo. Radi šta molim Vas, kao moga Brata, da mi opremite srčeno jedan i drugi predmet, te da me oznanite berzojavno na moje troške. Kako vidite ja sam se s Vami osvetio do cile duže, ufajuć se da ćete mi oprostit i podat sgodnu prigodu da Vas nadomirim.

O. Zaninović i sva ostala Braća harno odgovaraju Vašoj ljubavi. Spomenite me gosp. Politeo, i vjerujte mi da sam Vaš do greba

Iskreni sluga i prijatelj

O. Matiaza, Državnik

55.

1879 Manfred Borelli[73] *— Jurju Biankiniju*

Vienna, 26. XII 1879.

Distintissimo (Sig(nor) Redattore

Vengo pregarti di accordare un pochino nel »Narodni List« a queste poche linee. Tutti gridano che i deputati non fanno nulla, ed hanno ragione, ma noi abbiamo il conforto di vivere di speranze. Quello che è male è, che gli stessi nostri alleati, quando si tratta della Dalmazia ci sono contro.

Mi creda con tutta stima

M(anfredo) Borelli

56.

1879 Lovro Monti — Jurju Biankiniju

(s. l. et a.) (1879)

Dragi Don Gjuro

Evo Vam šaljem drugi dio moga govora. Molim Vas sam[o] da nebude tiskarskijeh pogrješaka. Dosta su me nakvarili Niemački listovi, pače i sama »Politika« koja iz mog govora izostavlja ono što je njoj milo i stavlja »živo klicanje« »bravo« kad i gdje se niko nije makao!

Ja sam se nadao Klaiću i bio sam čuo da će doći, kao još osam dana nazad, ali nevidju ga još a možda dobro bi bilo da dogje. Pozdravite mi ga.

U jučerašnjoj sjednici Ljubiša učinio je predlog da se dozvoli svota od 30000 fi(orina), već od vlade predložena a od financialnog odbora izbrisana, za dogragjenje puta od Kotora do Crnogorske megje. Pošto nije se niko protivno izjavio, pače sam posebni izvjestitelj Giskra povoljno se izrazio, a govorili ministri Auersperg i Horst zagovarajući vladin predlog, osobito s razloga internacionalnijeh ugovora postojećijeh izmedj Austrije i Crnegore. te i s razloga strategičnijeh.

Komora je prihvatila predlog velikom većinom glasova.

Ostajte mi s Bogom. Pozdravite prijatelje.

Vaš prijatelj
L. Monti

[73] Manfred Borelli (1836—1914), zadarski narodnjak. Narodni zastupnik u Dalmatinskom saboru od 1876, a u Carevinskom vijeću od 1879. Bio je predsjednik Poljodjelskog vijeća i začetnik zadrugarskog pokreta u Dalmaciji.

57.

1880 Lovro Borčić[74] *— Jurju Biankiniju*

Spljet dne 20 Travnja 1880.

Veleučeni Gospodine Uredniče

Žao mi je što ste kroz »Narodni List« javili da će biti pozvani na sobet, koji ovdje prirediše Upraviteljstva Narodnih Družtava, sva gospoda načelnici od Krke do Neretve. To (je) i bila moja misao, ali se, ne mojom krivnjom, izjalovi. Ima preko dvaest dana da sam spravio poziv i imenicu sviju gosta, koje odredismo da pozovemo, pak ih dadem Mangeru da ih u čisto pripiše. Nu moj se Manger za to nije ni najmanje starao. Četiri dana prije sobeta upita ga ja da li je odpravio pozive i odgovori mi da nije. Latim se posla i odpremim pozive samo onim osobam, o kojih se u današnjem dopisu govori, i za koje sam znao da će dobiti poziv na vrieme. Neznam si upravo dati razloga, s česa je Manager u ovom poslu tako nehajno postupao.

Ne da se hvastam, da li Vam mogu odprto reći, da jedino mojem neumornom nastojanju ima se zahvaliti da smo štogod učinili. Svi mi bijaše skoro protivni i hladnokrvno primiše moje predloge. Moja nakana bila da priredimo veliku narodnu svečanost u novim prostorijam Vinarskog Društva. Na moje veliko čudo isto Upraviteljstvo ne bijaše mi pri ruci. Svakako trebali da se štogod učini, nastoj danas, nastoj sutra, napastuj sad onu sad ovu osobu, dokle mi opet pođe za rukom nešto spraviti. Pošto su uvidili da je sve najljepšim redom pošlo, zadovoljni su. Bilo je nekih tako zlobnih da su se usuđivali sijati razdor među Čitaonicom i Napredkom; nu i to sam svladao, jer učinih otvoriti poziv na sobet sa 2 fl. za članove Napredka a sa 5 na one Čitaonice. Tako je stvar, hvala Bogu, vele sjajno izpala. Ovdje mi je čisto izpovjediti da su neka gospoda okretna i spremna na požrtvovanje tek onda, kad se radi o njihovoj osobi, dočim su nemarni za svaki drugi čin, dojmio se taj kakomu drago narodnog pokreta i razvitka.

Vjerujte mi, a to Vam iskreno kažem, da ima ljudih kod nas koji sliede Bajamontovim tragom. Nije nima toliko do koristi i boljka puka, koliko tašte slave i do oživotvorenja njihovih pohlepnih namiera. Trulež pak trulež svuda i u svačemu. Žalostno ali istinito.

Ovo Vam pišem Gospodine Uredniče pod pritiskom svojeg ljuto uvriedjenog rodoljubstva. Sve to više se uvjeravam koga mati hrvatska dojila nije, taj se ne može uzhititi za narodnu stvar, da li samo lukavo služiti se narodom kao poluga, kojom da stavi u kretanje stroj svoje osobne koristi.

Prosim da bi ste izvolili prigledati današnji dopis, jer sam vam ga poslao kako mi je iz pera izpao.

Unaprijed neću Vam brzojaviti mojim podpisom dali onim »Pero«.

Da ste mi zdravo

Vaš odani

L. Borčić

[74] Lovro Borčić (1845—1911), profesor, ravnatelj Klasične gimnazije u Splitu. Zastupnik u Dalmatinskom saboru od 1887. do 1911. i u Carevinskom vijeću od 1885. do 1907. Potpisnik Riječke rezolucije.

58.

1881 Dinko Politeo[75] *— Jurju Biankiniju*

6. II 881.

Mio caro don Zorzi,

Dopo la scena di ieri a sera,[76] che, mi creda, ha fatto assai più male a me che a Lei, devo servirmi di questo mezzo per portarle, giacchè a voce non lo saprei. Non vengo nè a giustificarmi, nè ad attenuare per un solo istante i gravi disordini, che per mille circostanze, che congiurano contro di me, Ella vede ancor più gravi. Forse tentarai giustificarmi nel solo ceso che fossi sicuro che tutti i denari sieno registrati nel giornale di cassa. Fino due giorni fà lo credevo; e adesso devo smettere anche questa credenza, e con essa ogni idea di giustificazione. La vita mi si presentò ieri a sera nella sua triste realtà, come mai: fù una rivelazione. Nessuno, come Lei, dovrebbe sapere che quanto di rosetti io potessi commettere, tutto dipende da una natura deplorabilmente leggera, che ogni cosa rimette dall'oggi al domani, che non sa salvare le momentanee impressioni; — ma dopo ieri a sera, chi mi assicura che una mancanza nel giornale di cassa, in onta alla mia volontà di copprirsi doppiamente, non sia interpretata nel modo il più sinistramente possibile? — Le ripeto: la sera di ieri fù per me una rivelazione; vidi per la prima volta quanto poco ci voglia per minare ciò che in mezzo a tutti i difetti immaginabili, mi è sempre rimasto caro, e che Ella il primo, e spero in Dio, l'ultimo, ha voluto toccare. Ma non importa: Ella può credere ciò che vuole sui miei sentimenti per Lei; — io so tanto misurare il bene da Lei ricevuto ed è tanto forte il mio attaccamento a Lei, che mi sento in obbligo di tacere anche dinanzi a parole così sanguinose, come queste di ieri a sera. E se Le ho ripetuto che la sera di ieri fù par me una rivelazione, le ripeto di nuovo che non è mia idea giustificarmi. Le cose, che potrei dire a mia giustificazione, d'altronde sono tal, che potrebbero valere soltanto dinanzi l'amico Bianchini.

Oh ma mi creda, che la maggior parte dei disordini, che si sono andati rilevando, dopo il suo arrivo, avvennero senza che io ne avessi coscienza; mi creda, che in tutto il tempo libero ho lavorato, e poichè in quello mi occupavo ad apparecchiare il giornale, il rimanente facevo in fretta, perche dovevo così; mi creda, che per le circostanze del mio sfortunato amore, gli scorsi mesi erano per me mesi di una desolazione indicibile, e per la mia natura non ho saputo sempre far tacere le tristi inquietudini del mio animo. Se non ho fatto il mio dovere, Dio, che perdona più facilmente degli uomini, me lo ha perdonato, giacchè egli comprende qual era il mio stato e sa le mie intenzioni rettissime. Sì; io ho lavorato, glielo potrei giurare sulle onori di un mio fratellino; ho lavorato e se dal modo con cui facevo le cose, comprendevo che gli affari non potevano andar esenti da disordini, sfortunatamente la riparazione vi rimettevo dall'oggi a domani, e speravo che col suo arrivo confessandole tutto avrei avuto un mese di tempo libero da ripormi, giacchè mi creda tutto è riparabile.

[75] Dinko Politeo (1854—1903), novinar i književnik. God. 1875. zbog demonstracija bio je udaljen sa Zagrebačkog sveučilišta te je do 1881. radio kao glavni suradnik »Narodnog lista« i bio zamjenik glavnog urednika Jurja Biankinija. Zatim je opet 1883. god. radio u uredništvu toga lista da 1884. prijeđe u Split za odgovornog urednika »Naroda«, glasila splitskih narodnjaka. God. 1889. prelazi u uredništvo zagrebačkog »Obzora«, a god. 1894. postaje glavni urednik pravaške »Hrvatske«. Izdavao časopise »Mlada Hrvatska« (1894—1895) i »Prava hrvatska misao« (1902—1903).

[76] O sukobima Biankini — Politeo vidi Korespondenciju Mihovila Pavlinovića, dokumenti br. 263, 266, 267, 298, 309. (Izdanje Historijskog arhiva u Splitu, knj. 4, Split 1962) i E. Zelić-Bučan. Gajo Bulat i Mihovil Pavlinović. »Kačić«, sv. 5, Split 1973.

Nonostante io ammetto i disordini tutti in tutta quella enormità, che Ella li ammette e mi do tutto quel torto che Ella mi da. — Ella, che è stato sempre buono con me, che si è contenuto in ogni occasione per me da fratello, che così spesso mi ha compatito e perdnato; — Ella, cui in massima parte io devo, se posso sperare in un bel avvenire, è Ella disposto a gettare sul mio testo anche questa volta un velo, a non spezzare il filo di quei benefizi, che finora mi ha fatto?

Se lo è, ed io ne la prego tanto, mi creda che colla quiete e senza che Ella si irriti, ogni cosa si potrà riparare. Io so dove sono i disordini e creda che dopo una settimana, nei libri Ella non (....) a trovare falli simili a quello di ieri a sera. Se Ella crede che ho fatto del danno al »Narodni List« non vi è colpa che colla espiazione non potra ripararsi, ed io spero che mi resta nella mia vita e tempo e lavoro da poter farlo. A Lei poi, creda, che sono amico, oh mi creda molto amico. Se srede che per tale non mi sia mostra, non lo attribuisca a malizia e mi perdoni. Se sui miei falli Ella getta il velo della dimenticanza e col compatimento mi aiuti a ripararli, allora a noi per lungo e lungo tempo resta una vita comune e fra le stesse mura. Io mi auguro un' occasione da mostrarle tutta la mia amicizia e gratitudine, e le circostanze, specialmente in una vita come la nostra, possono esserci: intanto col mio affetto, colle mie premure, col mio attaccamento, io spero forte dimenticar tutto ciò che le ho fatto soffrire.

In caso diverso, se Ella non vuole compatirmi, se Ella vuole distruggere con un tratto tutto quel bene, che finora mi ha fatto, non a me solo ma alla mia famiglia, senza colpe se vuole modificare tutto il mio avvenire e le mie speranze. Allora mi lasci al »Narodni List« La prego solo fino al giorno in cui mi sembrerà di aver giustato i disordini; — e per dopo, in non cesserò a saper apprezzare tutto quello che Ella ha fatto per me e Le resterò sempre amico gratissimo, qualunque atteggiamento Ella vorrà assumere rimpetto a me

Politeo

59.

1881 I. I. Woodman[77] *— Jurju Biankiniju*

Boston, 12 Sett(em)bre 1881.

Stimatissimo amico,

Essendo stato qusti giorni in Correspondenza coll'Esimo Signor W. E. Gladstone,[78] h) Primo ministro d'Ingilterra, presi l'occasione per assicurargli che il suo buon volere verso i Montenegrini e Slavi in generale, è molto apprezzato. Questo Gentiluomo (a cui non mancai mandare i v.) Complimenti), mi rispose come segue: »Mi sento molto gratificato che la mia simpatia coi Montenegrini e Slavi in generale è apprezzata, perche faccio molto conto nel possedere il ben volere dei Slavi, e spero che prenderete la prima occasione di porgere i m(iei) complimenti e saluti al Redattore del »Narodni List«.

[77] I. I. Woodman, prijatelj i pouzdanik engleskog ministra predsjednika Gladstona.

[78] William E. Gladstone (1809—1898), britanski predsjednik vlade 1868—1874 i 1881—1884. Vođa liberalne opozicije za vlade Disraelija. Gladstone je napisao povijest Crne Gore, koja je na talijanskom jeziku (u prijevodu I. Woodmana) objavljena u »Narodnom listu« god. 1877, br. 54—62. Gornje pismo u našem prijevodu objavljeno je u Jubilarnom broju »Narodnog lista« 1862—1912, str. 34.

Questo è una cosa che merita un paragrafo nel v(ostro) giornale, essendo parole del primo g e n i o in Europa — se fate un paragrafo, vi prego di spedirmi due copie del Giornale uno per spedirmi al Signor Gladstone e l' altro per me e Vi prego spedirli all'indirizzo come segue: I. I. Woodman Esq. Boston Board of Trade-Boston U. S. A.

Con tanti distinti saluti

Mi segno V(ostro) speciale Corrispondente

I. I. Woodman

(Adresirano: Al Stimatissimo Signore. Al Redattore del »Narodni List«—Zara.)

60.

1881 Ivan Kostrenčić[79] *— Jurju Biankiniju*

Zagreb, 19. oktobra 1881.

Matica Hrvatska u Zagrebu

Gospodine uredniče!

Čast mi je u ime upravlj(ačkog) odbora »Matice« izraziti Vam najsrdačniju hvalu, što ste u Vašem cienjenom listu izvoljeli nastojanje našega družtva dosele budno pratiti i njegov rad podupirati, te dostavljajuć Vam »izvještaj za g. 1880«, molimo Vas najučtivije, da po vriednosti to i u buduće učinite, i budete naš tumač za Naše predbrojnike, koji su ujedno i »Matičini« članovi

S odličnim počitanjem

Iv. Kostrenčić

[79] Ivan Kostrenčić (1844—1923), profesor i upravitelj Sveučilišne knjižnice u Zagrebu od 1875. do 1911. Tajnik i blagajnik Matice hrvatske od 1877. do 1901.

FROM THE CORRESPONDENCE OF JURAJ BIANKINI, THE EDITOR OF THE »NARODNI LIST«

Summary

The correspondence published here on the occasion of the fiftieth anni versary of Juraj Biankini's death (1847—1928) is a part of the voluminous material from the inheritence of Vinko Kisić (1879—1927), his collaborator in the editorship of the Zadar »Narodni list«. Nowadays, this inheritence is kept in the Naučna biblioteka (Scientific library) in Split.

Biankini's correspondence contains mostly letters by various contributors to the »Narodni list« during the 1871—1915 period, i. e. the period of Biankini's editorship. It follows and illustrates Biankini's activity as the editor of the main organ of the Narodna stranka (People's party) in Dalmatia.

Here the first part of the saved correspondence is published. It covers the first period of Juraj Biankini's journalistic and public activity, closely connected with the staff and life of the »Narodni list«. It lasted until Biankini entered the parliamentary arena in 1891, when he bacame a member of the Dalmatinski sabor.

The letters are chronologically arranged.